Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 1-КУН
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ САВР, 27-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 16 май, пайшанба, 91-сон — НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Водийларни даёв кезганда...

«ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРЛАРИ ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

ИПАКЧИЛАРНИНГ ХОРИЖИЙ ШЕРИКЛАРИ

ЎШ. Ленин комсомоли номидаги шойи тўқиш бирлашмасида Италиянинг «Эгли Метано Текстилиэ» фирмаси билан биргаликда «Алай — Итал» қўшма корхонаси ташкил этилди.

ЯҚИНДА бирлашмага италиялик ҳамкорлар вакили — фирманинг тижорат ишлари бўйича директори Фацчини Моурицио ташриф буюрди. Ўшлик ипакчилар хорижлик шериклари билан табиий шойи тўқишга мўлжалланган чет эл қурилмаларини келтириш, уларни бирлашма цехларига ўрнатиш, маҳсулотнинг бир қисмини чет элга юбориш хусусида аҳдлашиб олдилар.

БОБУР НОМЛИ ТЕАТР

САНЪАТ ихлосмандлари таклифи инобатга олиниб, шаҳардаги театр номи ўзгартирилди.

ХАЛҚ депутатлари шаҳар совети раёсатининг қарори билан С. М. Киров номли мусиқали драма театрига Бобур номи берилди. Шунингдек, таниқли давлат ва жамоат арбоби Қурбонжон Маматбой қизининг 180 йиллиги муносабати билан шаҳардаги Гулча кўчаси унинг шарифи билан атала бошлади.

Раҳим КАРИМОВ.

ПАХТАЗОР ЎРНИДА...САВДО ФИРМАЛАРИ

БУХОРО. Бир вақтлар асоссиз тугатилган узумчилик-виночилик хўжаликлари қайтадан тикланмоқда.

ВИЛОЯТДА пахтазор шу йилнинг ўзида 7 минг гектарга қисқарди ва бу экин майдонлари сабзавотчилик-узумчилик хўжаликлари тасарруфига берилди. Қайтадан тикланаётган ихтисослашган хўжаликлар ва вино заводи «Бухоро», «Ғиждувон», «Навоий» деб номланган минтақалараро деҳқончилик савдо фирмаларига уюшди.

Маҳмуд МАРДИ.

КОРЕЯЛИК ШИФОКОРЛАР ДАВОЛАШАДИ

САМАРҚАНД. Ташқи иқтисодий алоқалар ассоциацияси ташаббуси билан шаҳарда шарқ анъанавий халқ табобати маркази очилди.

ШИМОЛИЙ Кореядан келган 10 нафар врач !Самарқанд — Пхеньян» поликлиникасида иш бошлади. Улар турли касалликларга чалинган болалар ва катта ёшдаги кишиларни дори-дармонсиз даволамоқдалар. Шифо асосан баданни қўл ва ҳаво босими билан уқалаш, дардга игна билан малҳам бериш, танни қиздириш, организмни ҳаракатлантириш, беморларга турли махсус тиббий кийим-кечакларни кийдириш каби услубларга таянади.

Поликлиника бош врачи, Пхеньян игна билан даволаш институти директори Ким Ен Бок, таржимон-врач Нан Дон Ин, бош врач ўринбосари Геннадий Петрович Чен, врачлар Ли Ен Сиг, Зо Цан Ги ва бошқалар дастлабки кунларданоқ дардига малҳам топган кишиларнинг эътиборини қозондилар.

Сир эмас, даволаш — пулли. Нарх эса Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланган.

Ҳолмуҳаммад НУР.

ЖАМОА КЎРСАТАЁТГАН САХОВАТ

ФАРҒОНА. «Партия XIX съезди» жамоа хўжалигида муҳтож оилаларга моддий кўмак берилаяпти.

ХЎЖАЛИКНИНГ иқтисоди камхарж бўлса ҳамки кўпгина хайрли ишларни қилишга кур би атмоқда. Идора қарорига кўра муҳтож ва кўп болали оилаларга моддий ёрдам бериш йўлга қўйилди. Жамоанинг усталари 12 минг сўмга қурган 3 хонали уйга хўжалик аъзоси Зокиржон Отажонов оила аъзолари билан кўчиб кирди. Иморат атайин шу камхарж оила учун қуриб берилганди. Шунингдек, хўжаликда узоқ йиллар тракторчилик қилган марҳум Охунжон Ашуров оиласи яшаётган уй ҳам таъмирлаб берилди.

Муҳаммаджон ОРИПОВ.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИНИНГ ҚОНУНИ

«УМУМИЙ ҲАРБИЙ МАЖБУРИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1967 йил 12 октябрда қабул қилинган «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунига (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1967 йил, 42-сон, 552-модда; 1980 йил, 52-сон, 1121-модда; 1989 йил, 15-сон, 108-модда) ўзгартишлар киритилиб, 13- ва 15-моддалар қуйидагича таҳрирда баён қилинсин:

«13-модда. Ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматнинг 2 йиллик, олий маълумотли аскарлар, матрослар, сержантлар ва старшиналар учун эса бир йиллик муддати белгиланади.

Аскарлар, матрослар, сержантлар ва старшиналарнинг ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматни ўташ тартибини ушбу қонунга мувофиқ СССР Мудофаа вазири белгилаб беради».

«15-модда. СССР Мудофаа вазирига зарур бўлган ҳолларда ҳарбий хизматчиларни белгиланган муддатга қўшимча равишда икки ой муддатгача ҳақиқий ҳарбий хизматда ушлаб туриш ҳуқуқи берилади».

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти — М. ГОРБАЧЕВ.
Москва, Кремль.
1991 йил 12 май.

СССР Олий Кенгашининг қарори

«УМУМИЙ ҲАРБИЙ МАЖБУРИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА»ГИ СССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши қарор қилади:

1. «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги СССР қонуни эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга киритилсин.

2. 1991 — 1992 йилларда ҳақиқий ҳарбий хизматнинг икки йиллик муддатига ўтилсин, шу даврда 1991 йил 1 январгача ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилган ёки СССР Қуролли Кучларининг бошқа туридан (қўшинлар туридан) ўтказилган ҳарбий-денгиз флоти ва чегара қўшинлари денгиз қисмлари жанговар таъминот кемалари ва соҳил қисмларининг матрослари ҳамда старшиналари учун ҳақиқий ҳарбий хизматнинг уч йиллик муддати сақлаб қолинсин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси — А. ЛУКЬЯНОВ.
Москва, Кремль.
1991 йил 12 май.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ У. Қ. ИСМОИЛОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ — ЕНГИЛ САНОАТ МОЛЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ УЮШМАСИ БОШҚАРУВИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Ўктам Қўчқорович Исмоилов Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари — енгил саноат моллари ишлаб чиқариш Ўзбекистон давлат уюшмаси бошқарувининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Президенти — И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри,
1991 йил 15 май.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

СССР Мудофаа вазирлигида ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматдаги ҳарбий хизматчиларни ҳарбий-денгиз флоти матрослари ва старшиналари лавозимларига шартномага мувофиқ ихтиёрий тартибда қабул этиш юзасидан тажриба ўтказиш тўғрисида.

СССР Олий Кенгаши қарор қилади:

1. СССР Мудофаа вазирлигига ҳарбий-денгиз флотининг тўртта қўшилмасида 1991 йилда ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилган ҳарбий хизматчиларни матрос ва старшина лавозимларига шартномага мувофиқ ихтиёрий тартибда қабул этиш юзасидан 1991—1994 йилларда тажриба ўтказишига рухсат берилсин.

2. Ҳарбий-денгиз флоти матрослари ва старшиналари ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматда камида олти ой бўлганларидан кейин улар билан 2,5 йилга шартнома тузилади.

3. Ушбу қарорнинг иккинчи моддасига биноан шартнома тузган ҳарбий-денгиз флотининг матрослари ва старшиналари ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматда қолаверадилар. Улар ва уларнинг оилалари амалдаги қонунларда кўзда тутилган ҳуқуқ ва имтиёзлардан фойдаланадилар, шу билан бирга мазкур матрос ва старшиналарга оширилган маош тўланади, маошнинг миқдори ва тўлаш тартиби СССР Вазирлар маҳкамаси томонидан белгиланади.

4. Ҳарбий хизматчи содир этган жиноят учун суд томонидан ҳукм қилиниши муносабати билан, хизмат вазифасига номувофиқ бўлган ёки ҳақиқий ҳарбий хизматни шартномага биноан ихтиёрий тартибда ўташни истамаган ҳолларда шартнома бекор қилиниши мумкин.

Шартнома бекор қилинган ҳолларда матрос ва старшиналарнинг шартнома бўйича хизмат қилган вақти «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунида белгиланган ҳақиқий ҳарбий хизмат муддатига қўшилмайди ва улар кўрсатилган хизмат муддатини ўтайдилар.

5. СССР Вазирлар маҳкамаси матрос ва старшиналарнинг ҳақиқий ҳарбий хизматни шартномага мувофиқ ихтиёрий тартибда ўташи тўғрисидаги муваққат низомни уч ой муддатда тасдиқласин.

СССР Олий Кенгашининг раиси — А. ЛУКЬЯНОВ.
Москва, Кремль.
1991 йил 12 май.

ТИЖОРАТ—ЖАСОРАТ

«Жигаристонда рўй берган мудҳиш воқеа юрак-бағримни эзиб юборди. Шаҳид кетганларнинг қариндош-уруғларига рўзномангиз орқали ҳамдардлик билдиришингизни илтимос қиламан. Худо уларга сабр-бардош берсин...» — деди ўтган куни «Халқ сўзи» муҳарририятига ташриф буюрган туркиялик меҳмон Ҳасан Ўзқоя.

Меҳмонни «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномаларининг бош муҳаррири қабул қилди, ижодий ходимларимиз томонидан Туркия билан Ўзбекистон халқлари ўртасидаги дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш борасида олиб борилаётган ишлар хусусида гапириб берди.

Сўнгра мухбиримиз у билан мусоҳаба ўтказди.

— Ҳасан афандим, аввало, ўзингиз, оилангиз ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Мен тижорат билан шуғулланаман, Туркиядаги қандил ишлаб чиқариш фабрикасининг соҳибиман. Икки ўғлим, бир қизим бор. Тўнғичим Лавант Олмонияда — дорилфунуннинг учинчи курсида таҳсил олмоқда. Келажакда у сиёсатчи бўлади. Қизим Зулайхо коллежда, кенжам Ҳусайн эса лицейда ўқишади. Турмуш ўртоғим Сабоҳат ҳам тижоратчи — менинг норасмий ёрдамчим, мен юмуш билан у ёқ, бу ёққа кетганимда фабриканинг барча ҳисоб-китоб ишларини олиб боради.

— Корхонангизда қанча одам меҳнат қилади?

— Қирқ нафар, холос. Гап шундаки, у энг замонавий ускуналар билан жиҳозланган. Маҳсулотимиз бир қатор мамлакатларда, жумладан Олмонияда ҳам сотилади.

— Ишчиларингизнинг ойлик маоши қанча?

— Икки миллион туркиш ёки долларга чақсак — 500 доллар. Фабрикамизда иш эрталаб соат 8 да бошланиб, кеч 5 гача давом этади. Бордию кимнингдир ишдан кейин қолишига тўғри келса, унга ҳар соати учун икки ҳисса тўлаймиз. Ишчиларимизга қўлимиздан келганича шароит яратиб берганмиз. 60 фоизининг ўз шахсий автомашинаси бор, уйлари эса асосан 2-3 қаватли.

— Тошкентга келишингиздан мақсад?

— Мен Тбилисида қандилларимиз дўконини очувдим. Ўзбекистон пойтахтида эса бирор корхона билан шерикликда фабрикамизнинг филиалини барпо этиш ниятим бор.

— Мамлакатимизда рўй бераётган кескин сиёсий воқеалар, иқтисодиётимизнинг танглиги туфайли хорижлик баъзи корчалонлар бизлар билан ҳамкорлик қилиш-қилмаслик ҳақида иккиланиб турган бир пайтда...

— Меҳнату маблағларингиз зое кетишидан чўчимайсизми, деб сўрамоқчисиз-да?

— Ҳа.

— Йўқ. Тижорат бу — жасорат. Уни чидаганга чиқарган. Ундан кейин халқларимиз ўртасидаги алоқаларимизнинг равнақи кўп жиҳатдан тижоратга ҳам боғлиқ.

— Барча эзгу ниятларингиз амалга ошсин, Ҳасан афандим!

— Ташаккур.

Суҳбатдош: Анавар ЖЎРАБОЙ.

Жиззах шаҳридаги трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси аъзолари орасида ўзининг сидқидил меҳнати боис ҳурмат орттираётган фидойилар кўп. Илғор оператор Шаҳодатхон Муродова ана шундайлар сирасидан.

СУРАТДА: ўз ишининг устаси Ш. Муродова.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

Жигаристон: фожианинг ўн учинчи куни

МУРУВВАТПЕШАЛАР

Жигаристонда юз берган фожиа халқимиз қалбида чуқур из қолдириш билан бирга, ҳамдардлик туйғусини ҳам уйғотди. Ёрдам фондига пул ўтказиш кўлами тобора ортиб бормоқда. Бу борада Тошкент вилоятида ҳам қатор хайрли ишлар амалга оширилмоқда. Биз давлат банки вилоят идораси бошлиғи Зоҳид Кўчқорович СОБИРОВ билан ана шу мавзуда суҳбатлашдик.

— Зоҳид Кўчқорович, аввалambор «Халқ сўзи» рўзномасига келиб, сим қоқиб, ёрдамга пул юбориш учун аниқ манзилгоҳ сўраётганларга жавоб берсангиз.

— Марҳамат, «Ангрен, Саноат қурилиш банки, МФО-454, счет 000700752, табиий офатдан азият чекканларга». Ҳақиқатан ҳам, рўзномаларда эълон қилинаётган ҳисоб рақамлари пул жўнатаётганларга, шунингдек банк ходимларига кўп ноқулайлик туғдирмоқда. Биз таъкидлаётган манзилгоҳга юборилган маблағ тез ва аниқ қабул қилиб олинади.

— Дастлабки кунларда ишлар қандай ташкил этилди?

— Фалокат рўй берган куни республика раҳбарияти махсус комиссия ташкил қилиб, унга банк ходимларини ҳам киритди. 5 май куниёқ аҳолига 500 сўмдан пул беришга улгурилди. «Ангренпромстрой» банки ходимлари биринчилар қаторида 500 сўм ўтказдилар. Аҳолини хавфли минтақадан кўчириш, у ердаги уйларни бузиш учун давлат суғуртаси 237 минг сўм берди. Умуман бу ишлар учун 600 минг сўм ажратилган. Ана шу пул янги участкалардаги уй қурилиши учун ҳам тақсимланади. Аҳолига қарзга бериш учун 5 миллион сўм тайёрлаб қўйганмиз. Ангрен шаҳар совети ижроия комитетининг ер участкаси ажратилганлиги ҳақида ҳужжати бўлса бас.

— Ёрдам учун юборилган пуллар анча бўлгандир?

— Ҳа. 5 майдан 13 майгача 252 минг 255 сўм тушди. Фақат 13 майнинг ўзида 22 минг 650 сўм қабул қилинди.

— Бу ҳисобга салмоқли ҳисса қўшганлар ҳам кўпдир?

— Оҳангарон цемент заводи 50 минг, Қашқадарё вилояти Китоб районидаги «Навруз» совхози 40 минг, Ангрен таъмирлаш корхонаси 10 минг сўм ўтказдилар. Бундай корхоналар рўйхати узун.

— Сиз деярли ҳар куни фожиа рўй берган ердасиз. Бундан ташқари яна қандай юмушлар бажарилаяпти?

— Бинокорлик ишларига Қурилиш вазирлиги, «Узгрострой», «Средазуголь» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош пудратчилардир. Улар янги қурилаётган посёлкада 10 миллион сўмлик иш бажаришлари лозим. Ҳалок бўлганлардан 11 кишининг омонат кассаларда жамғармалари бор экан. Ана шу пуллар ворислик қонунларига асосан нотариус орқали тегишли одамларга топширилмоқда.

— Илгари ҳам бундай ишлар билан шуғулланишингизга тўғри келганмиди?

— Ҳа. Чернобилдаги авария, Арманистондаги зилзила, Тожикистондаги кўчки, Бошқирдистондаги фалокат ва бошқа кўплаб бахтсизликлар чоғида биз бундай ишларни олиб борганмиз. Иқтисодий ночор ҳолимизда ҳам халқларимиз бир-бирларини қўллаб-қувватлаб туришларига, мурувватпешаликларига ҳар сафар дилдан мамнун бўламан.

Суҳбатдош: Маъмур НАЗАР.

* * *

Жигаристондаги табиий офат оқибатларини тугатиш учун маблағ йиғилаётган 000700752 рақамли ҳисоб-китоб дафтарчасига пул ўтказаётган корхоналар, муассасалар тобора ортиб бормоқда. Ангрен шаҳар саноат-қурилиш банки бош бухгалтери Х. М. Азанбоева нинг таъкидлашича, мазкур счётга пул ўтказиш кундан-кунга ортиб бормоқда. Биргина 7 май куни Ангрен шаҳар корхоналаридан 7 минг сўмдан зиёд маблағ тушган бўлса, шундан 5 минг сўми «Ўзрезинатехника» ишлаб чиқариш бирлашмаси улушидир. Шаҳардаги турли ширкатлар ҳам хайрли ишдан четда қолмаётирлар.

Ангрен шаҳар қурилиш материаллари базасида йиғма уйларни тайёрлаш ишлари жадал олиб борилаяпти. «Ангрен» совхозида қурилиш бошланаётган Ҳақирма участкасида ана шундай йиғма уйлар қурилиши бошланди. «Узагрострой» ташкилоти 20 та, «Средазуголь» бирлашмаси 15 та, қурилиш вазирлиги 5 та йиғма уйларни тиклашга киришдилар. «Узбекшахстрой» ташкилоти ишчилари Ҳақирма участкасида қурилиш ишларига барча қулайликларини яратиб бермоқдалар. Жигаристонда оммавий кўчиш ишларида қишлоқ йўлларини тор эканлиги, автокранлар, грейдерлар, оғир юк машиналари қатновига қийинчилик туғдирмоқда. Аммо бу билан иш суръати сусаётгани йўқ.

Ҳукумат махсус комиссияси аъзолари кўплаб муаммоларни ҳал этишаётир. Санэпидстанция, ошхона хизмати, медицина хизмати ходимлари тиним билмай ҳаракат қилмоқдалар.

Ишлар қизғин кетаётган бугунги кунда фожиа ўчоғида турли миллат вакилларининг дўстлиги яна бир бор синовдан ўтиб, тобланмоқда.

М. НИКОЛАЕВ.

СССР Қуролли Кучларининг бош штаби билан Ўзбекистон ССР ҳукумати жумҳурият фуқароларининг ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилишини ва хизматни ўташини яхшилаш тўғрисида биринчи марта битим туздилар. Бу ҳужжат армияни демократиялаш сари қўйилган қадам сифатида ҳам муҳимдир. Бундан ташқари, у марказ билан жумҳурият ўртасида янги муносабатлар вужудга келганининг далилидир.

СССР Президенти билан тўққиз жумҳурият раҳбарларининг яқинда қабул этилган қўшма баёнотидан сўнг шу битим юзага келди. Иттифоқдаги ваколатлар фарқлаб қўйилишини эътиборга олиб, жумҳурият мамлакатнинг экстерриториал белгига қараб шакллантириладиган ягона байналмилал армиясини барпо этишда марказни қўллаб-қувватлайди. Бироқ ўз иштирокининг шартлари ва даражасини жумҳуриятнинг ўзи белгилайди.

Ҳужжатда илгари тартиб-қоидани танҳо ўзи белгилаб келган қудратли ҳарбий маҳкаманинг ҳуқуқларигина эмас, мажбуриятлари ҳам кўрсатилган. Мустақил давлатнинг фуқаролари бўлган йигитларни ҳимоя қилмоқчи бўлган жумҳуриятнинг мажбуриятларигина эмас, ҳуқуқлари ҳам кўрсатилган. Бош штаб ҳам жумҳуриятнинг мана шундай «аралашуви»га рози, чунки битимда таъкидланганидек, ҳарбий масалалар «СССР Иттифоқининг ва иттифоқ субъектлари бўлмиш жумҳуриятларининг биргаликдаги ваколати» жумласига киради.

— Имзоланган битим ҳарбий хизмат тажрибасига қандай янгилик киритади? — деб сўрайман Ўзбекистон ССР ҳарбий комиссари генерал-майор В. Маҳмудовдан.

— Энг муҳими шуки, энди бош штаб билан биз биргаликда истисносиз армияга чақирилувчи ҳар бир кишига — йигитнинг район ҳарбий комиссариатида рўйхатга олинган уни хизматга тайёрлаш ва хизматни ўташ вақтидан тортиб, то заҳирага бўшатилган жангчининг қайтиб келиши ва ишга жойлашишигача бошдан оёқ эътибор берадиган бўламиз.

АРМИЯ ШАРТЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛМОҚДА

ҲАР ЙИЛИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРГА 100.000ДАН КЎПРОҚ АСКАР ЮБОРАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОН ҚЎЙГАН ШАРТЛАРНИ АРМИЯ ҚАБУЛ ҚИЛМОҚДА

Жумладан, ота-оналарга ўз ўғлининг қисмига етиб келганлиги тўғрисида хат ёзиб юбориш, командирларнинг номини, хизмат жойи ва шу кабиларни кўрсатиш мажбурий тартибда жорий этилади.

Минтақамизнинг хусусиятлари ҳам ҳисобга олинган. Айтайлик, кўп болали оиланинг икки-уч ўғли айни бир вақтда хизмат қилаётган ҳоллар бўлади. Агар шундай ҳолатда оила оғир аҳволда қоладиган бўлса, армияга чақирилувчини чақириш муддати кечиктирилиши мумкин. Башарти, йигитнинг акаси ҳарбий хизматни ўташ вақтида ҳалок бўлган ёки ўлган бўлса, у чақирилишдан бутунлай озод қилинади. Ўғиллардан қайси бири озод қилинишини ота-оналар ҳал этишади.

Бироқ армияга чақирилувчи йигит бу ҳуқуқдан фойдаланмаслиги ҳам мумкинми?

— Ҳа, бу ҳам бизнинг хусусиятларимиздан бири — йигитларнинг кўпчилиги армияга интилади. Ҳаётий анъанадан бир мисол. Келин-куёвни унаштириш вақтида келиннинг ота-онаси куёв армия хизматини ўтаб келганми ёки йўқми эканини албатта суриштиради. Агар хизмат қилиб келган бўлса, у бақувват, масъулиятни сезадиган киши, ҳақиқий эркак, бундай куёв билан келин ҳам фахрланади.

Армияга чақирилувчиларнинг сиҳат-саломатлигини текширувдан ўтказишга ҳам талаблар оширилмоқда. Илгари армияга баъзан унчалик соғлом бўлмаган нимжон йигитларни ҳам олаверишар эди. Бунга йўл қўйиб бўлмайди албатта. Энди бундай масалалар жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги, унинг билимдон мутахассислари иштирокида ҳал этилади. Ҳарбий қурилиш отрядларига юбориладиган йигитлар эса хизматни фақат Ўзбекистон ҳудудида ўтайдилар.

— Битимда кўрсатилишича, энди жумҳуриятдан армияга чақирилувчи йигитлар Кавказорти ҳарбий округига ва Каспий флотилияси ҳамда Қора денгиз флоти кучларига фақат шахсий ихтиёрий истаклари билангина боришлари мумкин. Хўш, сизнингча, шундай хоҳловчилар топилармикан?

— Албатта топилади. Ҳа, айтмоқчи, бунда улар имтиёз олишади: таътили узайтирилади, ойига юқори миқдорда — 150-200 сўм маош олишади. Шуни айтиб ўтмоқчиманки, ҳозир Ўзбекистондан бутун мамлакат армия ва флот қисмларида 300 мингдан кўпроқ аскар, сержант ва матрос хизмат қилмоқда. Улар жумҳуриятимиздаги 100 дан ортиқ миллатнинг фарзандларидир. Бош штаб уларнинг ижтимоий ҳимояланишини ва суғурталанишини таъминлайди, уларнинг хавфсизлиги, қисмларда ҳарбий интизом ва ҳуқуқ-тартибот мустаҳкамланиши ҳақида ҳар томонлама ғамхўрлик қилади.

— Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг раҳбарлари ёшларга мурожаат этиб, муқаддас фарзандлик бурчини бажаришга: армияда астойдил хизмат қилишга чақирдилар. Аввалги чақириқ унчалик осон ўтмаган эди, шуни ҳисобга олганда, бу мурожаат ёрдам бердими?

— Ишёқмаслик, интизомсизлик ватан ҳимоячиси номига доғ туширади. Бундай иллатлар Ислом динида гуноҳи азим ҳисобланади.

А. ОРЛОВ,
«Известия»нинг ўз мухбири.
Ўзбекистон ССР.
«Известия» рўзномасининг 15 май сонидан.

БАҲОР ҚАЙТИБ КЕЛАДИ

Ёш раҳбарнинг қувғинга ноҳақ дучор бўлгани ҳақида

Самарқанд вилоят партия комитети бюросининг 1985 йил 22 октябрь куни бўлган мажлисида Баҳодир Юнусовга «носамимийлиги ва кадрларни танлашда йўл қўйган камчиликлари учун» ҳисоб варақасига ёзиш шарти билан қаттиқ ҳайфсан берилиб, Жомбой район партия комитети биринчи котиби лавозимидан олиб ташланди.

Эндигина қирқ ёшга кирган алпқомат йигит ногоҳ яшин урган чинордек қарсиллаб қулади. Юрак касалликлари шифохонасида аранг ўзига келди...

Бир йигит қирқ йилда вояга етади, дейди халқимиз. Чиндан ҳам ҳар жиҳатдан баркамол, етук инсонни вояга етказишга ўн, йигирма, ҳатто ўттиз йил ҳам камлик қилар экан. Айнан қирқ йил...

Шу қирқ йилнинг ўзи аслида бутун бир умр. Улкан бир довон. Ўшанга етиб келолмаганлар, ўққа учганлар, ўтда ёнганлар, сувда чўкканлар қанча. Ахир йигитлик умрнинг энг ёвқур, энг шиддаткор даври, бўрону довуллар қасирғасига оғушта фасли. Бинобарин, яна халқ йигитларимизни дуо қилиб дейдики, «йигит ўлманг бало кўрманг». Шоир айтади: «куй важида узилмасин тор...».

Алҳол, айтинг, ёшлик долғаларидан омон-эсон ўтиб, меҳнату машаққат чекиб, тунлар бедор ўқиб-изланиб, ўтда тобланиб, сувда пишиб, синовларда чиниқиб, етилиб камолот остонасига қадам қўйган йигитни беобрў қилиш, эндигина қийғос гулга кириб илк ҳосилидан элни баҳраманд қиламан деб яшнаб турган ниҳолни қайириб, букиб ташлаш учун қанча вақт, қанча куч керак?

Ҳайҳоту водариғким, бундан осон иш йўқ экан...

Узундан узоқ чекиниш учун маъзур тутасиз. Зеро, биз ҳикоя қилмоқчи бўлган воқеа шу қадар надоматлики... Яхшиси, ўзингиз ўқиб, хулоса чиқаринг.

Қўл учида тирикчилик қилувчи уруш ногирони — қоровул эр ва унинг фаррош хотини ўғилларига катта орзу-умидлар билан Баҳодир дея исм қўйдилар. Кулбамизни ёритади, биз кўрмаган рўшноликларни кўради, баҳодир ва забардаст йигит бўлиб улғаяди деб ишондилар.

Баҳодир чиндан ҳам ота-она умидини оқлади. Кунт билан ўқиди. Мактабни олтин нишон ила тугаллаб, Низомий номли Тошкент муаллимлар институтининг кимё-биология бўлимига ўқишга кирди. Уни ҳам аъло битириб, она қишлоғи — Челакдаги 25-ўрта мактабга ўқитувчи бўлиб келди. Дунёқараши кенг, тиришқоқ, изланувчан йигит тезда назарга тушди. Уни Пайариқ район партия комитетига ишга таклиф қилишди. Кўп ўтмай райкомнинг бўлим мудири бўлди, ундан кейин халқ маорифи бўлими мудирлигига тасдиқланди. Сўнгра вилоят партия комитетига ишга таклиф этилди. Оддий ходим, мафкура бўлими бошлиғи ўринбосари, фан ва ўқув юртлари бўлими мудири... Қарийб йигирма йиллик меҳнат фаолияти давомида у оддий ўқитувчиликдан бутун вилоят илму маърифати учун масъул лавозим сари босқичма-босқич ўсиб борди. Бу орада ўқиш-ўрганишни, донолар маслаҳатини, кексалар ўгитини бажонидил тинглашни асло канда қилгани йўқ. Шу орада Самарқанд қишлоқ хўжалиги институтини тугаллаб, олий маълумотли агроном ихтисосини ҳам олди. Бунинг номигагина эмаслигини амалда кўрсатиб, бир неча муддат район қишлоқ хўжалиги бошқармасида агроном бўлиб ишлади. Қисқаси, ҳаётнинг энг қайноқ жабҳаларига ўзини урди.

Ҳа, унга омад кулиб боқди. Аслида буни омад дейиш тўғри бўлармикан? Чунки омад тасодифий, оний ҳодиса, ёки ишнинг нари борса бир, икки, кўпи билан уч бор ўнг келиши-ку! Баҳодирнинг улғайишини узлуксиз меҳнат, мумтозлик, қатъият самараси деб баҳолаш жоиз эмасмикан? Ахир биз бугун «турғунлик, ошна-оғайнигарчилик авжга минган даврлар» деб баҳолаётган 70—80-йилларда қоровул ва фаррош фарзандининг барқарор камолини бошқа сабаб билан изоҳлаш мумкинми? Ким қандай изоҳласа — ҳаволаси худога, биз эса шу ўринда вилоятда кўп йиллардан буён қишлоқ хўжалиги соҳасида ишлаб келаётган кекса коммунист Акбар Юсуповнинг фикрини келтирмоқчимиз:

«Мен тожик фарзандиман. Самарқанд районида туғилиб ўсганман. Баҳодир билан 80-йиллардан кейин танишдим. Илк бор учрашганимдаёқ бу йигитда туғма ташкилотчилик истеъдоди борлигига имон келтирдим. Шу билан бир қаторда чуқур билим, кенг дунёқараш, юксак маданият соҳиби бўлган бу йигит бир кўришдаёқ ҳар қандай одамнинг катта ҳурмати, самимий меҳр-муҳаббатини қозонар, кўпчиликни ортидан эргаштира оларди. Меҳр кўзда, дейдилар. Менимча, меҳр кўзда ва сўздадир. Баҳодирнинг нотиқлик маҳорати, ҳеч қандай қоғозсиз ғоят гўзал, мазмунли сўзлай олиши, адабиётни севиши, шоиртабиатлиги уни тинглаганлар қалбига сурур бағишлар, кайфиятини кўтариб юборарди».

Шу одам орадан йиллар ўтиб, Баҳодир Юнусов ноҳақ маломатга қолиб юрган кезларда уни ҳимоя қилиб вилоят партия комитети пленумига мактуб йўллайди. Ҳалол, заҳматкаш йигит, моҳир раҳбар шаънини оқлашларини қатъий талаб этади. Бу ҳақда кейинроқ.

Шундай қилиб, Баҳодир Юнусов 40 ёшида, баркамоллик палласида вилоят миқёсидаги ғоят катта ва масъулиятли лавозимни эгаллаб турар, оддий, камбағал оила фарзандига билдирилган юксак ишончдан руҳи ўсиб, қунт ва ғайрат билан ишларди.

Ўша йилиёқ унга вилоят районларидан бирини бошқаришни таклиф этишди. Вилоят, Жумҳурият миқёсидаги масъул лавозимларга ҳам таклифлар бўлди. Бироқ изланувчан йигит қўш дипломи, анчамунча ҳаётий тажрибаси борлигига қарамасдан кўнмади. Зеро, халқ хўжалигини бошқариш учун бунинг ўзи етарли эмас, яна иқтисодни мукаммал билиш, унинг ўткир муаммоларини ҳал эта олиш қобилиятига эга бўлиш керак, деб ҳисобларди. Шунинг учун 1982 йилда КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Ижтимоий фанлар академияси иқтисод бўлимига аспирантурага кирди.

Юқорида Акбар Юсупов айтган фикр нечоғлик тўғри эканлигини Баҳодир Юнусов билан Москвада бирга ўқиган йигит ва қизларнинг унга муносабатларидан ҳам билса бўлади. Ўзбекистонликлар бир овоздан уни сардор қилиб сайлашганди. Ҳолбуки, ўшалар орасида бугунги кунда халқ депутатлари Хоразм вилоят кенгаши раиси, вилоят партия комитети биринчи котиби бўлиб ишлаётган СССР халқ депутати Римажон Худойберганова, Самарқанд шаҳар партия комитети биринчи котиби Носир Ёқубов сингари таниқли раҳбар ходимлар бор эдилар.

Аспирантурани муваффақиятли тугаллаб, иқтисод фанлари номзоди унвонини олиб қайтгач, Баҳодир Юнусов шароити энг мураккаб районлардан бири — Жомбойга биринчи котибликка сайланди.

Педагогикани, деҳқончилик ва иқтисодиётни чуқур ўрганган, халқ турмушини кўриб-билиб, катта ҳаётий тажриба орттирган йигит раҳбар режа ва мажбуриятлар қули эмас, халқнинг хизматкори бўлиши лозимлигини англаб етганди. Шу боис у биринчи котиблик фаолиятини пахта далаларини айланишдан бошламади, (гарчанд шундай қилишга ҳам асос бор эди: районда ҳосилдорлик пасайиб кетган, иқтисод оғир аҳволга тушиб қолганди), одамлар билан учрашиш, уйма-уй юриб суҳбатлашиш, кишилар кайфиятини кўтаришни лозим топди. Меҳнаткашнинг тўйида ҳам, азасида ҳам камарбаста бўлди. Иқтисод танглигига қарамасдан халқ маорифи бинолари, болалар боғчаларини қуришга қатъий киришди. Жомбой маркази қисқа фурсатда ободонлашиб, чирой оча бошлади. Ўша йили район мактаблари биринчи бўлиб таъмирланди, халқ маорифи бўлими байроқ билан тақдирланди, болалар боғи барпо этишга киришилди, ҳамма ички йўллар асфальтланди. Барча кутубхоналар созланди, «Жомбой тароналари» ансамбли тузилди... Буларнинг самараси ўлароқ дастлабки кунларданоқ эл унга меҳр қўйди...

Саккиз ой... Атиги саккиз ой...

Битта имзосиз хат, бир нобакор, ичи қора кимсанинг бир энлик иғвоси унинг тақдирини ҳал қилди.

На республика, на вилоят раҳбарларидан ақалли бир киши чиқиб «ҳой, биродарлар, нима қилаяпмиз, ахир бегуноҳ бир йигитнинг белини синдириб юбораяпмиз-ку», деган гапни айтмади. Айтолмади. Чунки ўша чоғда уларнинг ҳар бири ўз жонини сақлаш билан овора эди. Минглар, ўн минглар, юз минглар тақдири улар учун бир пул. Қолаверса, Баҳодир Юнусов вилоят раҳбариятининг айрим антиқа «тажриба»ларига халал бериб, қитиғига тегиб юрганди. Айтайлик, вилоят нариги бурчагидаги район партия комитетининг мафкура бўйича котибини олиб келиб Жомбойдаги шусиз ҳам оғир аҳволда бўлган хўжаликка зўрлаб раҳбар қилиб қўйганларида қарши чиқди. «Катталар бир гапни билсалар керак-ку», демади. Бунақа «ўжар»ликни кечиришармиди!

Халққа эса ҳақиқатни айтмадилар. Район партия комитети пленумини ими-жимида, шоша-пиша ўтказишди. Баҳодир Юнусовнинг касалхонада туриб ёзган мактуби райком вакилларигача етиб бормади. Пленумда ҳеч қанақа муҳокама, мунозарага йўл қўйилмади. Вилоят партия комитетининг ўша пайтдаги иккинчи котиби, ўзини «инсон руҳининг муҳандиси» деб ҳисобловчи ёзувчи Евгений Березиковнинг устакорлиги иш берди.

Икки ярим ой касалхонада ётиб чиққан Баҳодир Юнусов Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига борди. Арзини ҳеч ким тингламади. Етти аризасидан лоақал биронтасига бир оғиз жавоб ололмади. У мансабдан айрилгани учун эмас, ошкора ноҳақлик қилингани учун ўкинди. Қорнига эмас, қадрига йиғлади. Аммо дардига ҳеч ким қулоқ солмади. Аввал ота, сўнгра она вафот этдилар. Баҳодирнинг баҳодир жисми бу зарбаларга дош беролмади — юраги хасталанди, қанд касалига йўлиқди. Руҳи тушди, кўнгли чўкди, узлатга.... Йўқ, хайриятки узлатга чекинмади. Тишини тишига қўйди: вилоят деҳқончилик саноати бирлашмасига оддий мутахассис бўлиб ишга жойлашди...

Хўш, унинг «носамимийлиги» нима эдию кадрларни танлашдаги «хатолари» нелардан иборат эди? Эмишки, бошқа районда, масъул лавозимда ишлаган укаси қамалганини яширганмиш. Бутун бошли одам игна эмаски, ғарамга яширилгани. Бу ёғи ундан ҳам бемаъни: пенсияга чиққан колхоз бошлиғига гўшт дўконини очиб берганмиш. Хуллас, райком котибига шунақа бачкана, қуракда турмайдиган айблар қўйишиб, шуларни асос этиб ишдан бўшатишди. «Бой амир қилса, бойвачча хамир қилади», деган ибора бор. Бу шунга тўғри келса керак. Қолаверса, жанубдаги райком мафкура котибини шимолдаги давлат хўжалигига сира тап тортмай раҳбарликка жўнатаверадиган, бунинг учун хўжалик аҳли у ёқда турсин, район раҳбариятидан бир оғиз сўрашни ўзига эп кўрмайдиган «кадршунослар» учун бунинг нима қийинчилиги бор эди дейсиз! Теварак-атроф алғов—далғов, «ол-ол», «қама-қама» бўлиб ётибди. Шундан фойдаланиб мустақил фикрловчи, эрта-индин юқорироқ лавозимга даъвогарлик қилиши мумкин бўлган раҳбарчалардан қутилиб олиш керак...

Баҳодир Юнусов қисқа фурсатда деҳқончилик саноати бирлашмаси жамоасининг ҳам иззат-икромига мушарраф бўлди. Бир йил ўтмай уни бўлим бошлиқлигига ўтказишди. Шу тахлит бир неча йил фан-техника ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий этиш бўлимини бошқарди. Бу орада юздан зиёд рисолалар, тавсияномалар тайёрлади. 1990 йил март ойида халқ депутатлари вилоят совети ижроия комитетига чақиришиб, хорижий мамлакатлар билан иқтисодий алоқалар бўлимига бошлиқ бўлишни таклиф этишди. Кўнди, ишонч учун миннатдорчилик билдирди.

Вақт — ҳар қандай дарднинг малҳами. Гарчанд қалб жароҳатининг битмоғи душвор. Чеккан азоблари учун замонадан ғазабноклик туйғуси унга бегона. Фақат...

Фақат олти йил аввал кузнинг ўша изғиринли кунида юз берган мудҳиш ноҳақликни кўнглидан чиқаролмайди. Республика, вилоят раҳбариятининг бугунги авлоди инсон қадри, меҳнату заҳмат ҳаққу ҳурматини биладиган кишилар эканлигини ўйлаб, ўша хато бир кун албатта тузатилишига, яъни унинг шаънига ноҳақ чапланган доғ ювиб ташланажагига умид қилиб яшайди. Хотини, тўрт фарзандининг орзуси, дўст-биродарларининг тилаги, элу халқнинг истаги ҳам шу.

Куз изғиринли бўлса, баҳор сеpқут, бобарака, севинчли, муждаларга бой келади, дейишади. Ажабмас, айни баҳор кунларида унинг умиди рўёбга чиқса.

Кечирмишлари ҳақида ўзи ёзган бир дафтар тўла хотираларига «Гулга кирган бодом шохи қайрилди» деб ном қўйган экан. Дастлаб биз ҳикоямизга шу сарлавҳани олмоқчи бўлдик. Сўнгра ўйлаб-ўйлаб, бошқачароқ қилиб қўйдик. Чунки бодом — баҳорнинг тўнғич фарзанди. Баҳор қайтиб келаверар экан, бодом гуллайверади. Гоҳ изғиринларга дучор бўлиб, гоҳ совуқ уриб, аёзда қолиб, яна ва яна гулга кираверади. Унинг қисмати оғир, бироқ толеи баланд, умри боқий. Чунки унинг ошиёни юксакда — тоғлар, чўққилар бағрида.

* * *

Самарқандда турғунлик эмас, қайта қуриш, демократия, ошкоралик даврида қатағон бўлганлар лак-лак. Фақат Самарқанддами? Йўқ, ўзбеклар диёрининг ҳамма бурчакларида. Таҳқирланганлардан бири — собиқ Навоий вилояти партия комитетининг собиқ иккинчи котиби Ҳожиқул Худойқулов. Эҳтимолки навбатдаги ҳикоятимиз шунга бағишланар ва бу охиргиси бўлиб қолмас...

Аҳмаджон ҒУЛОМЗОДА,
Ҳабиб ТЕМИР.

МУҲАРРИРГА МАКТУБ

МЕҲМОН НАЗОКАТИ ҚАЙДА ҚОЛДИ?

Халқ депутатлари Қашқадарё вилоят совети яқинда бўлиб ўтган XXI чақириқ олтинчи сессиясида қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботнинг аҳволи тўғрисидаги масала ҳам муҳокама этилди. Бу ҳақда вилоят прокурори Э. Абзаловнинг ахбороти тингланди.

Прокурор ахбороти бўйича сўзга чиққан депутат Б. Наврўзов, вилоят деҳқончилик саноати уюшмасининг раиси О. Гулов томонидан прокуратура, ҳуқуқни ҳимоя қилувчи бошқа органлари номига жиддий ва ҳаққоний танқидий фикрлар айтилди, жиноятчиликнинг гуллаб-яшнаётганлиги рақамлар, аниқ далиллар билан очиб ташланди. Айниқса, вилоят совети қонунчилик ва жамоат тартибини сақлаш доимий комиссиясининг раиси И. Козимовнинг чиқиши аччиқ ҳақиқатнинг юзага қалқишида муҳим омил бўлди. Нотиқ мисолларга мурожаат этган ҳолда жойларда ҳали ҳам жамият ва меҳнаткашлар манфаатларини ҳимоя қилиш бобида, жамоат тартибини сақлашда сусткашликка йўл қўйилаётганлигини, кўпгина жиноий ишлар очилмай қолаётганини, айрим ҳодисалар йиллаб текширилаётгани ҳолда қонун йўли билан белгиланган муддатларда ўз баҳосини топмаётганлигини, камомадлар, ўғриликлар пайқирқилмаётганлигини, буларнинг ҳаммаси янги-янги жиноятларнинг келиб чиқишига сабаб бўлаётганлигини кескин танқид қилди, бу соҳадаги аҳволни чуқур таҳлил этди.

Сессияда жумҳурият прокурорининг биринчи ўринбосари Нормейли Норпўлатов ҳам иштирок этаётганди. Мажлисда вилоят ҳаётига оид саккизта масалаларни муҳокама этиб чарчаганимизга қарамасдан унга ҳам сўз берилди. Меҳмон-нотиқдан жумҳурият прокуратурасининг қонунчиликни мустаҳкамлаш, йўл қўйилган хатоларни тузатишга қаратилган фикрини эшитишни кутган эдик. Афсуски, у ўз сўзини вилоят прокурори Э. Абзаловнинг «ишчанлик» сифатларини санаб ўтишдан, унинг фаолияти «юқорида» мамнуният билан маъқулланаётганини таъкидлашдан бошлади. Кейинчалик ўзи меҳмон эканини унутди шекилли, ҳар қандай назокатни четга суриб қўйиб, прокурор ахбороти бўйича сессияда сўзга чиққан нотиқларнинг танқидига жавоб беришга берилиб кетди. Вилоят деҳқончилик саноати уюшмасининг раиси О. Гуловга дангал «прокуратура айрим шахслар томонидан хўжаликларга етказилган зарарни ундириб берувчи ташкилот эмас, ўзингизнинг ожизлигингизга прокурор айбдор ҳам эмас», — деди. Ахир ишлар ноиложликдангина тергов органларига оширилади-ку. Жамият манфаатлари учун прокуратура жонкуярлик кўрсатмаса, ким кўрсатади? Кимга мурожаат қилиш лозим?

Қонунчилик ва жамоат тартибини сақлаш доимий комиссиясининг раиси И. Козимов ҳам танқидий фикрлари учун меҳмон-нотиқдан дашном олди. У билдирган ҳар бир танқидий фикрга Нормейли акамиз эринмасдан алоҳида-алоҳида тўхталиб ўтди, прокуратура шаънига айтилган гапларнинг аксариятини рад этди.

Жумҳуриятда раҳбарий лавозимни эгаллаб турган шахснинг бунақа тутуми, ўзи тутган мавқега хос бўлмаган муносабати, холисона айтилган танқидни, мулоҳазаларни ниҳоятда оғриниб қабул қилганлиги обрўли йиғилиш қатнашчиларини таажжублантирди. Наҳотки аччиқ ҳақиқат, холисона билдирилган фикрлар жумҳурият прокурори биринчи ўринбосарининг иззат-нафсига теккан бўлса? Ана шунисига ҳам ҳайрон бўлдик, ҳам минг афсуслар билан ачиндик.

Т. Г. ОХМАК,
М. ВОТИРОВ,
Э. ТУРСУНҚУЛОВ,
халқ депутатлари Қашқадарё вилоят совети депутатлари.

Олий Кенгаш комитетларида

Бир гуруҳ депутатлар республикамиздаги вояга етмаган болаларни тарбияловчи махсус билим юртлари, меҳнат-таълим колонияларини кезиб чиқдилар.

АЙБ МОШДАМИ ЁКИ ТОШДА?

Ниҳоят биз ҳам норасида маҳкум фарзандларимиз ҳақида ўйлай бошладик. Уларнинг шу кўйга тушиб қолишларига жамият, қолаверса биз — катталар ҳам айбдор эканлигимизни тан олгимиз келиб турибди. Хайрият, бизнинг қалбларга ҳам меҳр-шафқат, диёнат ҳислари дориб бошлади. Эътибор берган бўлсангиз мен «дориди» деётганим йўқ, «дорий бошлади» деб айтаяпман. Бунинг боиси бор. Чунки бундай эзгулик ҳозирча барчамизнинг қалбларимизда кенг қулоч ёйган эмас. Бироқ бу яхши ният Ўзбекистон парламентининг айрим депутатлари дилида ниш уриши қувончли воқеадир.

Ёшлар ишлари ҳамда Қонунчилик, қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетлари томонидан вояга етмаганларни тарбияловчи махсус муассасалар ишини ўрганиш учун бир нечта комиссиялар тузилганлиги ҳақида илгари хабар қилган эдик. Улар Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Қўқон, Зангиотадаги ана шундай муассасалар ишини ўргандилар. Жиноят ёки қонунбузарлик йўлига кириб, ўша жойларда яшашга маҳкум этилган ўсмирлар юрагига қулоқ тутдилар, оғир ва аянчли ҳаёти, турмуш тарзи билан танишдилар, инсофга юз тутганларнинг тавба-тазарруларини тингладилар.

Ана шу икки комитетнинг қўшма мажлисида иштирок этиб, у ердаги баҳсу мунозараларни кузатар эканман, бизнинг республикамизда ҳам ҳуқуқий давлат, инсонпарвар жамият барпо этишга астойдил аҳд қилган фидойи кишилар кўпайиб бораётганига ишонч ҳосил этдим.

Қўшма мажлисда республика ички ишлар, адлия, халқ таълими вазирларининг, республика прокурорининг ўринбосарлари, махсус билим юртлари, меҳнат колонияларининг раҳбарлари, жамоатчилик вакиллари қатнашдилари, бу парламентимизнинг муаммога шунчаки эмас, чин дилдан, келажак авлод тақдирига жавобгарлик, қарздорлик ҳисси билан ёндашаётганлигининг исботи бўлиб туюлди менга.

Биз илгарилари ҳам ёшлар келажаги ва тақдири ҳақида «қайғурувчи» кўплаб мажлислар ўтказардик, баландпарвоз шиорлар, самарасиз қолиб кетувчи қарорлар қабул қилардик. Шунинг учун бўлса керак, Қонунчилик, қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот масалалари комитети раисининг ўринбосари Т. Мирзаевнинг маърузасини йиғилиш қатнашчилари дастлаб бироз ҳафсаласизлик билан тингладилар. Бироқ кўп ўтмай нотиқнинг далилларга бой, аччиқ бўлса-да, ҳақиқатга йўғрилган фикрлари кўпчиликнинг эътиборини тортди.

— Аждодларимиз заҳмат билан бунёд этган моддий ва маънавий бойликларни келажак авлодга мерос қилиб қолдирамиз, — дея сўз бошлади нотиқ. — Лекин бу хазинанинг салмоғи, қиммати нечоғли? Ана шу меросни қабул қилиб олаётган фарзандларимиз имонли, садоқатли, эътиқодлими ёки майиб-мажруҳ, ноқобил, аламзада ўғил-қизлармиı?!

Вояга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарлик таҳлили қалбни ларзага солади, — дейди у афсус билан. — Наҳотки шу даражада лоқайд, бағритош, бепарво бўлиб кетдик! Таълим-тарбия борасидаги ишларимиз қониқарсиз, давр талабига жавоб бермайди.

Маърузачининг таъкидлашича, 1990 йилда республикамиз ўсмирлари томонидан содир этилган қонунбузарлик 22,4 фоизга, Жиззах, Наманган, Самарқанд, Сирдарё вилоятларида 27—62 фоизга ошиб кетган. Қасддан одам ўлдириш 10, тан жароҳати етказиш салкам 19, номусга тегиш тахминан 14, босқинчилик, юлғичлик деярли 29 фоизга кўпайган. Шундай пайтда чинакамига, инсончасига ҳушёр тортмаслик ўз келажагимизни ҳалокатга маҳкум этишга розиризоликдан бошқа нарса эмас.

Хўш, балоғатга етмаганлар бу йўлга кириб қолишлари тасодифийми? Бу ижтимоий иллат осмондан лоп этиб тушди-ю, болаларимизнинг беғубор қалбларига ёпишиб олдими? Йўқ, буларнинг туб сабаблари таълим-тарбиямиз замини кўзбўямачиликка, ёлғонга, товламачиликка оғиб кетганида, катталарда ибрат кўрсатиш фазилатларининг йўқлигида. Дарҳақиқат, энди фарзандларимиз тарбиясига, улар хоҳ очиқда, хоҳ ёпиқда бўлишсин, чинакамига виждон ва имон билан ёндашмас эканмиз келажак авлод бизни кечирмайди.

Ёшлар ишлари комитети раисининг ўринбосари Э. Каримов Қўқондаги 48-махсус қизлар билим юртидаги аҳвол ҳақида куюниб гапирди. Бу ерда ўғри ҳам, жиноятчи ҳам, ахлоқан тузуккина қизлар ҳам бирга яшайдилар, — дейди у. — Бир қизча билан суҳбатлашдим. Кимнингдир гапига кириб 50 сўм пул ўғирлаган экан, шу ерга юборишибди. Қилмишидан минг пушаймон. Энди эса ўзи билмаган ва ақли етмаган яна кўплаб «ҳунар»ларни ўрганишга мажбур бўлганини айтиб берди. Ўзингиз ўйланг: энди бу қиз очиққа чиққач каттароқ жиноятга қўл урмайди деб ким айта олади?! Ўша қизчани жиноят сари дастлабки қадамидаёқ сақлаб қолиш мумкинмиди? Албатта, шугина қилмиши учун бутун умри барбод бўлишини тушунтирсак, у ҳақда бирозгина жон койитсак олам гулистон эди. Афсуски, бундай қилмадик. Эриндик. Ҳақиқий инсоний йўлга кириши мумкин бўлган оддий гуноҳкор қизалоқдан эҳтимол малакали жиноятчи етиштириб олдик. Чунки ундан меҳримизни, мурувватимизни дариғ тутдик, тақдирига лоқайдлик билан қарадик.

Ички ишлар вазирининг ўринбосари Ғ. Раҳимов минбарга чиқиши билан йиғилиш руҳи бирқадар жонланиб кетди. У вояга етмаганларга фақат милиция орқалигина таъсир ўтказиш мумкин деб тушунувчилар қаттиқ хато қилишлари, ёшлар билан ишловчи инспекторлар учун шарт-шароит йўқлиги, маҳаллаларда оқсоқоллар кенгашлари тузиш, ижрокомлар қошидаги комиссиялар фаолияти таъсирини ошириш зарурлигини айтди. Колониялардаги инсонийликка зид тартиб-қоидалар, зобитларнинг ножўя хатти-ҳаракатлари, озиқ-овқатларнинг ниҳоят даражада сифатсиз ва қувватсизлигига доир саволларга жавоб берди.

Республика прокурорининг ўринбосари Т. Мирзаев, адлия вазирининг ўринбосари М. Абдусаломов, халқ таълими вазирининг ўринбосари Ю. Абдуллаевнинг нутқлари ҳам қизиқиш билан тингланди, баҳс ва мунозараларга сабаб бўлди.

Қашқадарёлик халқ депутати Н. Исмоилов «Ҳатто қурт-қумурсқа ҳам энг яхши нарсаларни болаларига илинади, нега энди биз, инсонлар ўз фарзандларимизга меҳрсизлик, шафқатсизлик билан муносабатда бўламиз, улардан ризқ-рўзни қизғанамиз, — дея юракларни тўлқинлантириб юборди. У болалар колонияларидаги бугунги тартиб-қоидалар инсоний фазилатларга хизмат қилмайди, мавжуд қонунларимизни келажак авлод олдида уялтириб қўймайдиган даражада қайта ишлаб чиқиш зарур, деди.

— Мен Тошкентдаги болалар колонияларига депутат ёки район советининг раиси, райком котиби сифатида эмас, бир ота сифатида кириб бордим, — дейди биз билан суҳбатда Ёшлар ишлари комитети аъзоси Бегижон Раҳмонов ҳаяжон ва алам билан. — Биласизми, у ерда биз шундай номаъқулчиликларнинг гувоҳи бўлдик-ки, айтишга тил қайишмайди. Имоним комил: ўша норасидалар орасида қайта тарбияласа бўладиган, виждони ҳали уйғоқлар кўп. Бироқ бундайлар билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Бепарволик, бемеҳрлик, яхши билан ёмоннинг фарқсизлиги оқибатида кўп ўтмай улар ҳам ашаддий жиноятчиларга шерик бўлиб кетишлари мумкин. Ҳолбуки бунинг олдини олиш имконияти бор. Аввало колонияларга вақти-вақти билан кучли руҳшунос олимларни таклиф этиб туриш лозим. Улар тарбияланувчиларнинг аҳволи, руҳияти, қилмишига муносабатини ўрганиб, табақаларга ажратишса қанийди! Ота-оналарнинг тез-тез келиб туришларини одат тусига киритиб, ойда бир ёки икки марта бирга ётиб, дийдорлашишларига рухсат бериш керак. Меҳр кўзда, дейди халқимиз. Ота-онанинг армон тўла кўзларига боққан виждонли бола бир неча кун ўйланади, афсусланади. Ўзбек болаларига ўзбекча, русни русча, арманни арманча тартиб-қоидалар, анъаналар воситасида тарбиялашни қатъий йўлга қўйиш зарур.

Алам ва армон тўла бу сўзларни тинглар эканман, ҳеч қайси мамлакатда ўз келажаги, ўз фарзандларига биздагичалик эътиборсизлик билан қарашмаса керак, деган фикр хаёлимга келди. Адашган, гуноҳкор бу болаларнинг оғир тақдири биз — катталар, ҳатто жамиятнинг ҳам гуноҳи эканлигини ҳис қилдим.

Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Бозор иқтисодиёти шароитида фақат харидоргир маҳсулотгина ҳам корхонага, ҳам ишчиларга наф келтиради. Самарқанддаги «8 Март» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг меҳнат аҳли ана шу мезонни чуқур ҳис этган ҳолда ишламоқда. Бунда айниқса тикувчи Матлуба Зоирова ҳамкасбларига ўрнак кўрсатаётир. У кунлик режани 115—120 фоиз адо этиб, кийим-кечакнинг барисини «аъло» баҳога топшираяпти.

Ғ. АЛИЕВ олган сурат.

Муштарий таклифи

БИР ДАРДКАШ НАШР БЎЛСА...

Оқибатлилик — ўзбек халқининг онгига, руҳига, қонига сингиб кетган фазилат. Афсуски, ҳозир республикамизда меҳр-шафқатга муҳтож одамлар миллионларни ташкил қилади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан фуқароларга компенсация тўланди. Аммо ёрдамга муҳтож ногиронлар, ёлғиз қолган кексаларнинг ҳаёти аввалгидан ҳам оғирроқ кечмоқда. Шуларни ҳисобга олиб, Меҳр-шафқат ва саломатлик жамғармасининг Ўзбекистон бўлими, Ўрта Осиё диний назоратининг ноширлик бўлими, Ибн Сино жамғармаси, Қизил Ярим ой жамияти, тиббий ходимлар касаба уюшмасининг республика комитети, ветеранлар комитети биргаликда «МУРУВВАТ» рўзномасини нашр қилсалар, айни муддао бўлур эди. Ушбу рўзнома меҳрга ташна кишиларга ҳаётий шароитлар яратиб бериш, уларнинг турмушини енгиллаштириш, такомиллаштирилган воситалардан хабардор қилиш, улар иштирокида махсус спорт ўйинлари уюштиришга ҳомийлик қилиш, кўнгли яримларга руҳий мадад бериш, умуман ҳаётга умид билан қарашни ўргатишда муҳим восита бўлур эди.

Ногирон муаллифларнинг ҳикоя, очерк, шеър, қисса ва мусаввирлик каби соҳалардаги ижод намуналарини ҳам шу рўзномада чоп этиш мумкин. Унинг саҳифаларида муштарийларнинг саволларига жавоб бериб борилади.

Шундай рўзнома ташкил этишни республика Ижтимоий таъминот вазирлиги ҳам, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳам қўллаб-қувватласалар савоб йўлини тутган бўлур эдилар.

А. УСМОНХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон соғлиқни сақлаш музейининг директори.

Т. БОБОХЎЖАЕВ,
республика онкология илмий марказининг бўлим мудири.

Профессор Файзулла ИСҲОҚОВ

РЕСПУБЛИКА ҲУКУМАТИ РАҲБАРЛАРИ

ТАРИХ САҲИФАЛАРИНИ ВАРАҚЛАГАНДА

Туркистон МССР мавжуд бўлган пайтда ўлкада совет тузумининг давлат-сиёсий ва хўжалик жиҳатидан қарор топишида Халқ Комиссарлари Кенгаши (ХКК) катта вазифани бажарди.

Республика Халқ Комиссарлари Кенгашининг 1917 йил ноябрида сайланган таркибига 8 большевик ва 8 сўл эсер кирганди. Маҳаллий миллатлар вакилларидан 4 киши бўлиб, улар миллатлар ишлари, адлия, ички ишлар ва соғлиқни сақлаш халқ комиссарлари лавозимларини эгаллашган эди. ХКК раиси этиб большевик **Федор Иванович КОЛЕСОВ** (1885—1940 йиллар) сайланди, у аввал темирйўлчи бўлгани учун ҳам Темир йўллар, почта ва телеграф халқ комиссарлигини ҳам бошқарди.

Дастлабки пайтларда Ф. И. Колесов миллий кадрларга нисбатан нотўғри йўл тутди, чунки И. О. Тоболин раҳбарлик қилаётган «кекса коммунистлар» гуруҳи таъсирига берилганди. Кейинчалик эса бошқа бир жуда жиддий сиёсий хатога йўл қўйди: 1918 йилда инқилобчи ёш бухороликлар илтимосига кўра Бухорога юриш уюштирди. Бу инқилобни экспорт қилиш эди. Натижа амир фақат ёш бухороликларни эмас, балки умуман жадидларни қириб ташлаш учун фаол чоралар кўриши билан якунланди.

Биринчиларга ҳамиша қийин бўлади. Шунга қарамай Ф. И. Колесов Туркистон республикаси (1918 йил апрелидан Туркистон МССР) биринчи коалицион ҳукуматининг самарали фаолиятини таъминлаш учун кўп иш қилди. Ўзи ҳам делегат бўлган РКП(б)нинг VIII съездидан кейин Ф. И. Колесов Қизил Армияга командирлик-сиёсий фаолият юритиш учун юборилди. 1932 йилда Москвада ишлаб турган пайтида Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотланди.

Республика Халқ Комиссарлари Кенгашининг раиси этиб большевик, зиёли (1913 йилда Сорбоннани битирган) **Владислав Дамианович ФИГЕЛЬСКИЙ** (1889—1919 йиллар) сайланди. Бу лавозимда у икки ойдан сал кўпроқ турди, аммо республика мудофаасини мустаҳкамлаш, босмачиларга қарши курашни кучайтиришда анча иш қилди. «Осипов исёни» пайтида В. Д. Фигельский фитначилар қўлида ҳалок бўлди.

Туркистон республикаси Халқ Комиссарлари Кенгаши раислари орасидан **Турор РИСҚУЛОВ**ни (1894—1938 йиллар) ажратиб кўрсатиш керак. У биринчи ва танилган қозоқ инқилобчи-большевикларидан эди. 1917 йил сентябридан партия аъзоси. Аммо бунгача сиёсий курашнинг муайян мактабидан ўтган — ўлка маҳаллий аҳолисининг 1916 йилдаги қўзғолонида қатнашган, қамоққа олинган эди. Туркистондаги 1917 йил Октябрь воқеаларида фаол қатнашиб, ўлка раҳбариятига ёқиб қолди. Соғлиқни сақлаш халқ комиссари, Туркистон Марказий Ижроия Комитати раиси лавозимида ишлади, коммунист-мусулмонларнинг ўлка бюросига раҳбарлик қилди. Унинг 1919—1920 йилларда Туркистоннинг сиёсий мустақиллигини таъминлаш учун астойдил интилиши Туркомиссия аъзолари, сўнгра В. И. Ленин томонидан маҳаллийчилик кўриниши деб баҳоланди. Мен Мусбюро ва ТКП V ўлка конференциясининг (1920 йил январь) Туркистон республикасини Турк республикаси, Туркистон Компартиясини Турк Компартияси деб қайта номлаш ҳақидаги таклифларини назарда тутмоқдаман. Ўйлайманки, эндиликда биз ўша таклифларнинг ҳаммаси бўлмаса-да бир қисми эътиборга молик эди, деб айтишимиз мумкин. Чунки ўша пайтдаёқ партиянинг миллий сиёсатида дастурий қоидалардан чекинишга йўл қўйилганди.

Т. Рисқуловнинг шу масалага доир хати РКП(б) Марказий Комитетида танқидга учради. Ўзини эса «ақлини пешлаш» мақсадида И. В. Сталин қўлида ишлашга — РСФСР миллий ишлар халқ комиссари ўринбосари қилиб юборишди. 1922—1924 йилларда Турор Рисқулов Туркистон МССР Халқ Комиссарлари Кенгашини бошқарди, РКП(б) Марказий Комитети Ўрта Осиё бюроси аъзоси бўлди. Кейин эса Коминтернинг Шарқ бўлими мудири муовини (1924—1925 йиллар), ана шу халқаро ташкилотнинг Муғулистондаги вакили вазифаларида ишлади. Турор Рисқулов ҳақида турли даврда кўплаб китоблар, рисола ва мақолалар ёзилган. Бунда асосан Қозоғистон олимларининг хизмати катта.

Ўрта Осиёда миллий-давлат чегараланиши ўтказилиб, миллий республикалар тузилгач, Ўзбекистон ССРнинг биринчи ҳукуматига **Файзулла ХЎЖАЕВ** (1896—1938 йиллар) раҳбар бўлди. У Бухоро амирлигининг олий табақасидан эди, радикал жадиддан большевик, Бухоро Халқ Совет Республикаси ҳамда Ўзбекистон ССР Халқ Комиссарлари Кенгашлари раиси даражасигача етишди. Файзулла Хўжаев коммунистик университетларни тугатмаган бўлса-да, эски мактабларда таълим олгани ҳамда мадрасада, кейинчалик Москвада ажойиб малакали шахсий муаллимлар қўлида тўрт йил ўқигани сабабли анча кенг фикр доирасига эга эди, ўзбек, тожик, рус, немис тилларини биларди. Таниқли ёзувчи Галина Серебрякова ўзининг Москвадаги уйида Файзулла Хўжаев Борис Пастернакка айтган қуйидаги сўзларни келтиради: «Мен Россияда ўқидим. Отам ўн бир яшар пайтимда Бухородан олиб кетганди. У шуҳратпараст эди, шунинг учун ҳам катта савдогар бўлиб етишувимни орзу қиларди. Мен отамнинг умидларини оқламадим, ўн етти ёшимдаёқ бошқа йўлни танладим».

Файзулланинг отаси Убайдуллахўжа Россия ва чет элда, асосан пахта, қоракўл билан улгуржи савдо қилар, Псков ва Новгородда ўз карвонсаройларига эга эди. Ота вафот этгач, болаларга қолган бойликнинг каттагина қисмини оилага ҳомийлик вазифасини ўтаган унинг укаси Латифхўжа кўкка совурди. Кейинчалик Файзулланинг қўлига теккан ҳисса ҳам Бухородаги жадидлар ҳаракатини моддий қўллаб-қувватлаб туриш учун етарли бўлди. Жадидизмнинг келиб чиқиши ва ривожланишига доир барча жиҳатларга барилмаган ҳолда шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, XX асрнинг дастлабки икки ўн йилида Бухоро амирлиги шароитида бу ҳаракат ўзига хос ягона илғор ижтимоий-сиёсий оқим эди. Шунинг учун ҳам бир қатор илмий асарларда ҳамда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети X пленуми (1952 йил февраль) ҳужжатларида жадидлар реакционерлар, ўзбек халқининг ашаддий душманлари ва ҳоказолар сифатида таърифлангани катта хато бўлган, деб ҳисобланмоғи лозим. Абдувоҳид Бурҳонов, шоир ва файласуф Фитрат, маърифатпарвар Беҳбудий, тожик совет адабиётининг бўлажак асосчиси Садриддин Айний, Файзулла Хўжаев ва бошқа кўплаб кишилар бу оқимнинг фаол иштирокчилари эдилар.

Ф. Хўжаев сўл ёш бухороликлар етакчиси бўлгач, Бухорода халқ инқилобини тайёрлаш ҳамда амалга ошириш юзасидан Совет Туркистони ва марказ билан алоқани мустаҳкамлаш соҳасида унинг сафдошлари камсонли Бухоро компартиясига қараганда анча фаол иш олиб бордилар. Тўғри, Ф. Хўжаевнинг, у раҳбарлик қилган сўл ёш бухороликлар партиясининг фаолиятида анча-мунча жиддий хатоликларга йўл қўйилди, бироқ РКП(б) Марказий Комитети Туркистон бюроси, Туркистон ҳукумати, шунингдек М. В. Фрунзе, В. В. Куйбишев кўмагида улар амирни қулатишга муваффақ бўлдилар.

1920—1928 йилларда Ф. Хўжаев Совет Бухороси Инқилоб комитети ҳамда Халқ Комиссарлари Кенгашига раислик қилди. Ана шу йиллар мобайнида у РКП(б) Марказий Комитетини, Туркистон раҳбарларини Бухоро Халқ Совет Республикасининг социалистик қурилиш йўлига ўтишини тезлаштирмасликка ишонтиришга уринди, чунки шундай қилинса, инқилобий бўлса-да аслида коммунизмга бутунлай ёт ҳамда ундан қўрқадиган барча гуруҳлар (аҳоли гуруҳлари — Ф. И.) инқилобий курашдан ўзини четга олиб қочиши мумкин эди. 1922 йилда РКП(б) Марказий Комитети Сиёсий бюроси қарорларида бундай нуқтаи назар тўғрилиги таъкидланган. Ўша йили Генуяда Бухоро масаласи муҳокама этилиши муносабати билан В. И. Ленин таклифига кўра конференцияга борадиган совет делегацияси таркибига Ф. Хўжаев ҳам киритилган эди. Аммо у Генуяга бора олмади.

Ўзбекистон ССР советларининг съездида (1925 йил феврали) Ф. Хўжаев республика Халқ Комиссарлари Кенгаши раиси ҳамда Марказий Ижроия Комитетининг аъзоси этиб сайланди. Ўша йил майида СССР советлари Марказий Ижроия Комитети Раёсати аъзоси ва МИК раисларидан бири бўлди. Ўзбекистоннинг 20—30-йиллардаги барча раҳбарлари орасида Ф. Хўжаев ўз билими, салоҳияти, юксак маданияти, хўжалик ва маданий қурилиш муаммоларининг моҳиятини тез ўртага қўя билиш маҳорати билан ажралиб турарди.

Ф. Хўжаев Н. И. Бухарин, В. В. Куйбишев, ёзувчилардан Г. Серебрякова (адиба 1927 йилдаёқ Самарқанд, Бухоро, Фарғона водийсида бўлиб, «Бошқалар ва ўзим ҳақида» эсдаликларини ёзганди), Борис Пастернак, Александр Фадеев, Садриддин Айний, Мухтор Авезов, Абдулла Қодирий, Ҳамид Олимжон, Фитрат (у энг эски ва яқин дўсти эди), санъат арбоблари — Муҳиддин Қориёқубов, Домла Ҳалим Ибодов, Тамарахонум билан дўстона алоқада бўлди.

20—30-йилларнинг ниҳоятда оғир шароитида Ф. Хўжаев бошлиқ ҳукумат баъзида жиддий хатоларга (республикани саноатлаштириш, қишлоқни жамоалаштириш, араб алифбосини бекор қилиш ва бошқалар) йўл қўйган бўлса-да, умуман олганда республикада ижтимоий-иқтисодий ва маданий ўзгаришларни амалга оширишда кўп иш қилди. Тўғри, Акмал Икромов ҳамиша ҳам Ф. Хўжаевга яхши муносабатда бўлмади. Бу ҳақда 20-йиллар охиридаёқ Сталин яхши биларди. У 1938 йил бошида Н. А. Бухарин А. Икромов, Ф. Хўжаев ва бошқалар устидан суд жараёни бошланиши олдидан Вишинскийга Ўзбекистон раҳбарларининг бир-бирига муносабатларида аввал адоват бўлганлигидан фойдаланиш зарурлиги ҳақида кўрсатма берган эди.

1937 йилда Ф. Хўжаев қамоққа олингач, Ўзбекистон Халқ Комиссарлари Кенгашига **Султон СЕГИЗБОЕВ** (1899—1939 йиллар) раҳбарлик қилди. У Жағайбойли қишлоғида (ҳозирги Тошкент вилоятининг Оққўрғон райони ҳудудида) ўзига тўқ ўзбек оиласида таваллуд топди. Тошкентдаги гимназияни туталлади. Сўнгра Оққўрғон волости қишлоқларида фаол ташвиқот-тарғибот ишлари билан шуғулланди. 1918 йили РКП(б) сафига кирди. Босмачиларга қарши кураш қизиган пайтда С. Сегизбоев кўнгилли кўпмиллатли отряд тузиб, Сирдарё, Фарғона фронтларидаги жангларда қатнашди. 1921 йилда у «Қўшчи» уюшмаси марказий комитетининг масъул котиби бўлди ҳамда Туркистон Марказий Ижроия Комитети Раёсати аъзоси этиб сайланди. Султон Сегизбоев РКП(б) XI съезди делегати сифатида В. И. Ленинни биринчи бор кўрди ва нутқини эшитди. Ўшанда Владимир Ильич партия съезди ишига охирги маротаба раҳбарлик қилиши эди.

1923 йилда С. Сегизбоев Фарғона вилоят партия комитетининг котиби этиб сайланди. Туркистон Компартиясининг сўнгги, VIII съездида (1924 йил майида) ТКП Марказий Комитети аъзоси бўлди. 1925—1927 йилларда у Донецк губернияси партия комитетларида ишлади, сўнгра Москвадаги Қизил профессура институтида таълим олди ҳамда 1930 йилда профессор бўлди. 1933—1937 йилларда Қозоғистон ўлка партия комитети бюросининг аъзоси эди. С. Сегизбоев 1937—1939 йилларда Ўзбекистон ССР Халқ Комиссарлари Кенгаши раиси бўлган даврида Йўлдош Охунбобоев, Усмон Юсупов, республиканинг вилоят шаҳар, район миқёсидаги раҳбарлари билан биргаликда Ўзбекистонни ривожлантиришга салмоқли ҳисса қўшди ҳамда бу билан тарихимиз саҳифаларидан ҳақли равишда муносиб ўрин эгаллади.

1939—1950 йилларда Ўзбекистон ССР Халқ Комиссарлари Кенгаши, Вазирлар Кенгаши (1946 йил июлидан) раиси вазифасида куч-ғайратли, қатъиятли раҳбар арбоблардан бири **Абдужаббор АБДУРАҲМОНОВ** ишлади. У алоҳида назарий тайёргарлиги билан ажралиб турмаса-да, Ўзбекистон халқ хўжалигининг ўзига хос хусусиятларини, унинг ривожланиш муаммоларини жуда яхши биларди. А. Абдураҳмонов ёшлигида Иваново тўқимачиларининг сиёсий ва касбкор мактабидан ўтган эди.

Унинг катта ташкилотчилик қобилиятлари Тошкент тўқимачилик комбинати, енгил ва озиқ-овқат саноатининг бошқа қатор корхоналари, Фарҳод ГЭСи, Қўқон, Самарқанд суперфосфат заводлари қурилишларига бевосита раҳбарлик қилган пайтларида, ўзбекистонликларнинг мамлакат ғарбий минтақалари аҳолисига ҳар томонлама ёрдами уюштиришида намоён бўлди.

У. Юсупов СССР пахтачилик вазири этиб тайинланганидан кейин А. Абдураҳмонов ҳам УзССР Вазирлар Кенгаши раиси лавозимидан кетди. Ҳаётининг сўнгги йилларида Ўзбекистон ССРнинг СССР Вазирлар Кенгаши ҳузуридаги доимий вакили бўлиб ишлади. Унинг хотираси республикамиз меҳнаткашлари қалбида яшамоқда.

1950 йил апрелида Ўзбекистон ҳукуматининг раҳбарлигига **Абдураззоқ МАВЛОНОВ** тайинланди.

У 1908 йили Чимкент вилоятининг Сайрам қишлоғида якка ҳунарманд оиласида туғилди. Орадан кўп ўтмай онаси вафот этди. Ўн уч яшар Абдураззоқ бир амаллаб Чимкентга борди, саховатпеша одамлар уни интернатга жойлаштириб қўйдилар. Бу ердан 1924 йили Тошкентдаги полиграфия ФЗУсига (фабрика-завод билим юрти) ўқишга келди. 1927 йилдан Тошкент шаҳридаги 1-босмахонада ҳарф терувчи бўлиб ишлай бошлади, 1931 йилда эса унга директор этиб тайинланди. 1932 йилдан касаба уюшмаларида ишлади. 1938 йил январида Октябрь район партия комитетининг биринчи котиби, кейин эса Тошкент шаҳар партия комитети котиби этиб сайланди.

1939—41 йилларда Абдураззоқ Мавлонов Самарқанд вилоят партия комитетининг иккинчи котиби, Бухоро вилоят партия комитетининг котиби бўлиб ишлади. 1941—48 йилларда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети котиби, Тошкент, Андижон вилоят партия комитетларининг биринчи котиби лавозимларида хизмат қилди.

У ВКП(б) Марказий Комитети ҳузуридаги бир йиллик курсни тугатгач, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби бўлди.

А. Мавлонов бир йил республика Вазирлар Кенгаши раиси вазифасида ишлар экан, ўзига ниҳоятда талабчан бўлгани сабабли илмий-назарий билимлари етишмаётганини чуқур ҳис этди, чунки ФЗУ мактаби ва сиртқи партия-сиёсий курси республика халқ хўжалигининг турли тармоқлари ҳамда советларга билимдонлик билан раҳбарлик қилиш имконини бермасди. Шунда у ВКП(б) Марказий Комитети ҳузуридаги Олий партия мактабига юборишларини сўради. 1951—1953 йиллар мобайнида Москвада ўқиди. Пойтахтда таълим олиб юрган кезлари она юртини қўмсади. Ўзининг илтимоси билан Жанубий Қозоғистонга, вилоят ижроқоми раисининг биринчи ўринбосари вазифасига ишга юборилди. Бироқ унинг оч, юпун ўтган болалик ва ўсмирлик йиллари ўз ишини қилиб қўйган эди: 48 ёшида А. Мавлонов қаттиқ касалга чалинди. 1956 йили пенсияга чиқишга мажбур бўлди. Уч йилдан кейин, бироз соғайгач, Тошкентга қайтди. Бу ерда унинг хизматлари, қобилияти ҳамда ўзининг истаги ҳисобга олиниб, «Қибрай» совхозига директор этиб тайинланди.

Абдураззоқ Мавлоновнинг хотираси биз учун, Ўзбекистоннинг бундан кейинги авлодлари учун азиздир. Ўйлайманки, ЎзССР Матбуот давлат комитетининг Тошкентдаги 1-босмахонасига унинг номи берилса, бағоят хайрли иш бўлур эди.

1951—1955 йилларда Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашига **Нуриддин Акрамович МУҲИДДИНОВ** раислик қилди (таъкидлаб ўтиш керакки, СССР Пахтачилик вазирлиги тугатилганидан кейин Москвадан қайтиб келган Усмон Юсупов 1953—1954 йилларда ана шу лавозимни эгаллаб турган).

Ўша давр ўзига хос бурилиш ясади. Мамлакат халқ хўжалиги тикланган бўлиб, партия Марказий Комитети билан СССР ҳукумати келгуси ривожланиш эҳтиёжлари ҳамда совет кишиларининг турмушини яхшилаш зарурати келиб чиққан ҳолда барча республикаларнинг раҳбарлари, меҳнаткашлари олдига ижтимоий ишлаб чиқаришни кенгайтиришнинг анча тиғиз режаларини қўйишди.

Ўзбекистон ўша йиллари умуман олганда саноат, айниқса қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, аввало пахта, пилла, каноп ҳамда чорвачилик маҳсулотлари етказиб бериш топшириқларини муваффақиятли бажариб турди.

Н. А. Муҳиддинов республикада маданият ва фанни тараққий эттириш масалаларига кўп эътибор берди, боиси — ўша йиллари бу соҳаларга партия раҳбарлиги бўшаштириб юборилгани устига ҳақиқий аҳволни баҳолашда катта хатоларга йўл қўйилган, маданий сиёсатда нотўғри кўрсатмалар берилаётган эди. 1955 йилда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети биринчи котиби лавозимига номзод масаласи кўндаланг бўлиб турганида ҳеч иккиланмай ҳал этилди: Нуриддин Муҳиддинов сайланди. Ўшандан буён 35 йилдан ортиқроқ вақт ўтди. Н. А. Муҳиддинов бу давр мобайнида бой сиёсий тажриба орттирди, совет ва халқаро дипломатиянинг кўп йиллик мактабини ўтади.

Ҳозирги пайтда у Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги комиссия раиси сифатида адолатни тиклаш йўлида фаол қатнашмоқда, КПСС сафидан ноҳақ ўчирилган кўплаб пок кишиларни партияга қайтаришга кўмаклашаяпти. Унинг олийжаноб фаолиятидаги бошқа йўналиш республика давлат муассасаларини, жамоат ташкилотларини, халқ усталари ва илмий-ижодий зиёлиларни кўп асрлик тарихимиз меъморий обидаларини сақлаш, таъмирлаш ва тарғиб этишга жалб қилишдан иборат бўлмоқда.

Роппа-роса икки йил (1955 йил декабри — 1957 йил декабри) Ўзбекистон ҳукуматига **Собир Камолович КАМОЛОВ** раҳбарлик қилди. Ана шу лавозимда унга ўттиз йиллик меҳнат фаолияти мобайнида Тошкент қурилишларида, Бухоро, Фарғона вилоятлари, Қорақалпоғистон комсомол ва партия ташкилотларида ишлаб орттирган партиявий-сиёсий тажрибаси жуда қўл келди. С. К. Камолов Вазирлар Кенгашига умуман муваффақиятли раҳбарлик қилди. Шунинг учун ҳам у 1957 йил декабрида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби этиб сайланди. Умрининг охирги йилларида Республика меъморий ёдгорликларини сақлаш жамиятига раҳбар эди.

Ўзбекистонда **Мансур Зиёевич МИРЗААҲМЕДОВ**ни илиқ сўзлар билан хотирлашади. У республика Вазирлар Кенгашига 1957—1959 йиллар мобайнида бошчилик қилди ва ўзидан ҳаққоний равишда яхши ном қолдирди. Мансур Мирзааҳмадов 1909 йилда Туркистон (Қозоғистон)да туғилди. У ерда беш синфни тугатди, 1926—1929 йилларда Тошкентдаги пахта тозалаш ускуналарини таъмирловчи чилангарлар тайёрлайдиган ФЗУ мактабида ўқиди. 1930 йилда М. Мирзааҳмадов партияга кирди. У ФЗУ мактабида икки йил ишлагач, партия ходими бўлди. 1934 йилдаёқ 25 яшар Мансур Зиёевич Тошкент шаҳар Сталин район партия комитети биринчи котиби этиб сайланди. Шу орада бетоб бўлиб қолди ва 1937—1938 йилларда Қримда даволанди, айни чоқда «Ўзбекистон» санаторийси директори бўлди. Соғлиғи анча яхшилангач, ўзи севган ишига қайтди. У 1939 йилда Тошкент шаҳар партия комитети котиби, 1941 йилда эса Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг саноат бўйича котиби этиб сайланди.

Бутун иқтисодиётни фронт эҳтиёжларига зудлик билан бўйсундириш, Ўзбекистонга кўчирилган 137 та йирик мудофаа ва машинасозлик заводларини жойлаштириш ҳамда жуда тез муддат ичида ўқ-дори, ҳарбий аслаҳа ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш талаб этилган бир пайтда Мансур Зиёевичнинг, республика Компартияси, ҳукумати бошқа раҳбарларининг зиммасида қанчалик чуқур масъулият турганлигини ҳис этиш қийин эмас. Заводлар, фабрикалар, саноат қурилишларини ишчи кадрлар ва мутахассислар билан таъминлаш учун озмунча куч-ғайрат сарфлашга тўғри келдими?! Мансур Мирзааҳмедов Улуғ Ватан уруши йилларида Ўзбекистон фронт орқасининг ишончли ва мустаҳкам минтақасига айланишига, шунингдек мамлакатнинг ғарбий районлари халқ хўжалигини урушдан кейинги тиклаш ишларига салмоқли ҳисса қўшди. Мансур Зиёевичнинг шахсий фазилатларини таъсифлашга имконим бўлмаса-да, таъкидлаб ўтмоқчиманки, Андижон вилоятида (у олти йил вилоят партия комитетининг биринчи котиби бўлиб ишлаган эди) ҳам, Тошкентда ҳам бирга ишлаган ёки шунчаки мулоқотда бўлган кўплаб кишилар унинг ҳақида жуда илиқ гаплар айтишади.

1959 йилнинг баҳоридан 1961 йилнинг кузигача, яъни 2 йилдан ортиқроқ вақт мобайнида Ўзбекистон ҳукуматига **Ориф Алимович АЛИМОВ** бошчилик қилди. У 1912 йилда Тошкентда туғилди. 1933 йилда Ўрта Осиё план институтини тугатди, шундан сўнг бир неча йил мобайнида ҳисоблаш техникумида илмий бўлим мудири ва ҳисоб органларида ишлади. 1941 йилда О. Алимов коммунист бўлди ҳамда тез орада партия ишига ўтди. Бинобарин, бирданига Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бўлими мудири бўлди. Сўнгра Қўқон шаҳар партия комитетининг биринчи котиби, Қорақалпоғистон мухтор республикаси давлат хавфсизлиги халқ комиссари, Андижон вилоят партия комитетининг биринчи котиби вазифаларида ишлади. 1946—1950 йилларда Ориф Алимович Наманган, Самарқанд вилоят партия комитетларининг биринчи котиби лавозимларида бўлди. Табиийки, бу қадар юксак ва масъул партия-давлат мансабларида ишлаган пайтида унинг сиёсий билими ортди, ҳаётий тажрибаси бойиди. Шунинг учун ҳам у 1950 йилда Ўзбекистон ССР пахтачилик вазири этиб тайинландики, бу ҳолат мазкур тармоқнинг Иттифоқ вазири бўлган Усмон Юсупов унинг ишчанлик фазилатларини жуда қадрлаганлигини кўрсатади. Бироқ ўша йилларда республика Компартияси билимдон кадрлар, йирик партия ташкилотларини бошқаришга қодир ходимларга эҳтиёж сезаётган эди. Шу важдан 1951—1956 йилларда О. Алимов аввал Бухоро, сўнгра Тошкент, 1957 йилда эса яна Самарқанд (етти йилдан сўнг) вилоят партия комитетларининг биринчи котиби бўлди.

О. Алимов республика ҳукуматига раҳбарлик қилган даврида етти йилликнинг дастлабки икки йили халқ хўжалиги режаларининг муваффақиятли бажарилишига кўмаклашди. Бироқ 1961 йил ўртасига келиб у СССР Марказий статистика бошқармасига ишга ўтди. Ориф Алимович 1975 йили Ўзбекистонга қайтиб келгач, республикамиз шароитида жуда муҳим ҳисобланган «Узплодоовощвинпром» бирлашмасининг раиси бўлди. Унинг партия ва халқ олдидаги хизматлари иккита Ленин ордени, иккита Меҳнат Қизил Байроқ, Қизил Юлдуз ва «Ҳурмат белгиси» орденлари билан тақдирланди.

Раҳмонқул ҚУРБОНОВ республика ҳукумати раҳбари этиб 1961 йил сентябрида тайинланди ҳамда ана шу вазифада қарийб ўн йил ишлади. У Қашқадарё вилоятининг Қамаши қишлоғида туғилди. Урушдан аввалги йили партия сафига кирди. Ўн беш ёшидан бошлаб дастлабки қишлоқ советлари мактабини ўтади, умумий таълим мактаблари ва техникумларда араб алифбосини лотин алифбоси билан алмаштиришнинг машаққатли даврини бошдан кечирди. Сўнгра Бухоро муаллимлар институтини тугатди, Сурхондарё вилоят халқ маорифи бўлими мудири бўлди, комсомол ва партия органларида ишлади. Р. Қурбонов олий партия мактабини тугатиб қайтгач, Чинобод, Избоскан район партия комитетлари, Қашқадарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби вазифаларида хизмат қилди. Беш йил Андижон вилоят партия ташкилотини бошқарди.

Р. Қурбонов Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши раиси лавозимида ишлаган даврида республиканинг хўжалик ва маданий ҳаётида сезиларли ўзгаришлар рўй берди. Масалан, Тошкентни қайта қуриш солномасини эслашнинг ўзи кифоя. Унга, республиканинг 60-йиллардаги бошқа раҳбарларига марказ томонидан иқтисодиёт соҳасида, айниқса пахтачиликда кўрсатилган тазйиққа қарши кураш олиб бормадилар, деган айб қўйиш мумкин. Улар янги ерларни тинмай ўзлаштиравериш, пахтачиликни кимёлаштириш, хуторларни тугатиш, меҳнат ресурслари ва аҳоли миграцияси муаммоларига етарли даражада эътибор билан қарамаслик оқибатларини тушунмаганликларини писанда қилса ҳам бўлади. Умуман олганда ижобий ўзгаришлар ҳам, салбий ҳолатлар ҳам рўй бердики, бу ҳар қандай даражадаги раҳбар фаолиятига хос.

1971 йилда Р. Қурбонов Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалиги вазири ўринбосари лавозимига ўтказилди. Аммо тез орада қамоққа олинди. Тергов ҳужжатлари билан таниш бўлмаганим ҳамда ўша пайтда эълон қилинган тахминларга ишонмаганим важидан фақат шуни таъкидламоқчиманки, кўп ўтмай Р. Қурбонов озодликка чиқди ҳамда қадрдон юрти — Қашқадарёга қайтиб борди.

Ўзбекистон ҳукумати бошлиғи лавозимида унинг вориси, **Нормуҳаммади Жўраевич ХУДОЙБЕРДИЕВ**нинг тақдири фожиали кечди. Узоқ йиллар мобайнида раҳбарлик ўринларида ишлаган бу серғайрат, қатъиятли ва ниҳоятда қобилиятли инсон партия-совет ҳамда хўжалик фаоллари орасида катта обрў-эътибор қозонди. Н. Ж. Худойбердиев ўн уч йилдан зиёд — республика ҳукумати тепасида турган бошқа барча раҳбарлардан кўпроқ — ана шу мансабда фаолият кўрсатди. У 1928 йили Фориш районидаги Ятоқ қишлоғида туғилди. Ўн беш ёшида район комсомол комитатининг инструктори, кейин бўлим мудири бўлди. Нормуҳаммади Самарқанд қишлоқ хўжалиги институти талабаси пайтидаёқ комсомол комитетнинг бошқа ишлардан озод котиби этиб сайланди. 1952 йилда фан номзоди илмий даражасини олди. Ўша йили Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети котибининг ёрдамчиси вазифасида ишлади. Бир неча йил Бухоро вилояти ижроқоми раисининг ўринбосари, вилоят партия комитети котиби ва иккинчи котиби лавозимларида фаолият кўрсатди. Н. Ж. Худойбердиевнинг ёшлик куч-ғайрати ва ишчанлик фазилатларини ҳисобга олиб, республика раҳбарияти уни 1960 йили Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши раиси ўринбосари лавозимига қўйди. Шундан кейин ҳам у энг қийин иш жойларига юборилди: 1961—1962 йилларда бирлашган Сурхондарё ва Қашқадарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби, 1962—1965 йилларда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитатининг қишлоқ хўжалиги бўйича котиби вазифаларида бўлди. Шунингдек, Сирдарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби лавозимида ишлади. 1971—1984 йилларда Н. Ж. Худойбердиев баъзи хатолар ва ошириб юборишларга (совет ва хўжалик ходимлари ишига баҳо беришда кескинроқ ёндашиш унга хос хусусият бўлиб, ўзига ҳам, бошқаларга ҳам ниҳоятда талабчан эди, йўл қўйилган хато ва камчиликларга виждонан баҳо берарди) йўл қўйган бўлса-да, иқтисодиётнинг ўсишига, кўпгина ижтимоий муаммоларнинг ҳал этилишига фаол таъсир кўрсатди. Н. Ж. Худойбердиев 1971 йилдан КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, тўрт чақириқ СССР Олий Кенгаши депутати ҳамда беш чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши депутати бўлган, учта Ленин ордени, иккита Меҳнат Қизил Байроқ, Октябрь инқилоби орденлари, медаллар билан тақдирланган.

Н. Ж. Худойбердиевнинг фожиали тарзда қамоққа олиниши ва унинг устидан ҳукм чиқарилиши ҳақида ўйларкансан, беихтиёр бизнинг одил судловимиз ҳали мукаммал эмаслигига афсус билан ишонч ҳосил қиласан. Н. Ж. Худойбердиевни яхши билган, у билан бирга ишлаган ҳамма одамларнинг фикри якдил: «Нормуҳаммади Жўраевич ниҳоятда пок, ишбилармон ва адолатпарвар инсон, бошига ёғдирилган маломатлар эса ғирт туҳмат»,— дейишмоқда. Унинг устидан қўзғалган иш ҳозирга қадар турли хил гап-сўзларга сабаб бўлмоқда. Суд чиқарган ҳукмга қараганда у СССР ички ишлар вазирининг биринчи муовини Ю. Чурбановга 50 минг сўм пора берганмиш. Бу айб оғирлаштирувчи ҳолат ҳисобланади. Агар шундай бўлса, нима учун улар алоҳида-алоҳида суд қилиндилар? Эндиликда, яъни биз иттифоқ ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари Ўзбекистонда мансаб жиноятчилигини текширишда кўпдан-кўп қўпол хатоларга йўл қўйишганлигини билган пайтимизда оқилона хулоса чиқариш зарур бўлиб қолди: ўзбекистонликлар тақдири ўз республикамиз одил судловида ҳал этилмоғи лозим.

1984—1989 йилларда **Ғайрат Ҳамидуллаевич ҚОДИРОВ** Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши раиси бўлди. У 1975 йилда Олий партия мактабини тугатган бўлса-да, ўз ишига муносабати ва манфаатлари доирасига кўра ҳар қалай сиёсатчига нисбатан кўпроқ инженер эди. Бунинг устига Ғ. Ҳ. Қодиров асосан маъмурий-буйруқбозлик позициясидан туриб ҳаракат қилди, бинобарин, бунда юқори даражадаги раҳбарга хос одоб билан иш юритиш етишмай қоларди. Бу нарса айниқса ҳаммага маълум Жумабозор воқеасида аянчли тарзда намоён бўлди. Шунинг учун ҳам унинг Ўзбекистон ҳукумати раҳбари сифатидаги унча бой бўлмаган хизмат рўйхатини таъсифлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак.

Етти ой мобайнида (1989—1990 йиллар) Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши раиси ўрнини **Мираҳмад Мирхожиевич МИРҚОСИМОВ** эгаллаб турди. У 1984— 1989 йилларда Олмалиқ шаҳар, Хоразм ва Тошкент вилоят партия ташкилотларига муваффақият билан раҳбарлик қилганди. М. М. Мирқосимов мамлакатда ижтимоий-иқтисодий таназзул, миллатлараро муносабатлар соҳасида фожиали можаролар кучайиб бораётган бир шароитда республика ҳукумати бошлиғи бўлди. У ўзининг устун турадиган вазифаларини белгилаб олишни бир мунча чўзиб (ҳозирги ўлчовларга солганда) юборди, бинобарин, бунда сиёсий фикр-мулоҳазалар ва эҳтиёжлардан келиб чиқмади, балки аввалги андозаларга таяниб иш олиб борди. Бироқ жамият манфаатларига хизмат қилишга шайлик унинг керакли ходим, қайта қуриш ишига фойда етказадиган раҳбар эканлигидан далолатдир.

1990 йил мартидан Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашига раҳбарлик қила бошлаган **Шукурулла Раҳматович МИРСАИДОВ** — республика партия-совет ва хўжалик фаолларига кенг танилган одам. У 1939 йилда Ленинобод — (ҳозирги Хўжанд)да туғилди. 1959 йили молия-иқтисод институтини тугатди. 1962 йилда партияга кирди. Ш. Р. Мирсаидовни етмишинчи йил бошидан буён, яъни Тошкент шаҳар план комиссиясига раҳбар бўлган пайтидан билганим учун ҳам шуни таъкидламоқчиманки, ўшандаёқ ўз ишидан, хизматдош ўртоқларидан яхши хабардорлик унга хос хусусият эди. «Ўз ишингга муҳаббат маъмурий мансаб пиллапояларидан кўтарилишингга тўсиқ бўлади», деган ҳикмат бор. Ш. Р. Мирсаидов катта амалдор бўлишни орзу қилмасди. Ўзига топширилган ишни ҳалол бажариб, шу билан бирга иқтисодиёт соҳасида илмий изланишлар олиб борди. Бу нарса унинг ўз касби устаси бўлиб етишувига самарали таъсир кўрсатди. 1983 йилда иқтисод фанлари доктори бўлди. Халқ депутатлари томонидан ҳукумат бошлиғи лавозимига Ш. Мирсаидов номзоди муҳокама қилинаётган пайтда у республикамизнинг кўпмиллатли аҳолиси олдида Ўзбекистоннинг миллий манфаатларини қатъий туриб ҳимоя қилувчи, айни пайтда байналмилал арбоб сифатида намоён бўлди. Вазирлар Кенгаши Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси этиб қайта тузилгандан кейин Ш. Р. Мирсаидов республика вице-президенти лавозимини эгаллади. Ҳозир у Ўзбекистоннинг иттифоқдош республикалар, хорижий мамлакатлар билан тамомила янги иқтисодий, илмий-техникавий ва бошқа хил алоқаларини ўрнатишдан иборат жуда қийин муаммоларни ҳал этиш билан астойдил шуғулланмоқда.

ХОТИМА ЎРНИДА: Кўрамизки, Октябрь инқилобидан сўнг то шу кунгача республика босиб ўтган машаққатли, зиддиятли йўл унинг ҳукумати, бош вазирлари фаолиятида ҳам яққол акс этиб турибди. Ўлка халқ хўжалигининг ривожланиши, иқтисодий ва маданий соҳалардаги ишлар аҳволи учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети баробарида ана шу олий маҳкама — Вазирлар Кенгаши, унга турли йилларда раҳбарлик қилган кишилар ҳам бирдай масъул ва жавобгардирлар. Бинобарин, яқин тарихимизни яхши билмасдан, унинг мусбат ва манфий томонларини синчковлик ва танқидий кўз билан чуқур таҳлил этмасдан туриб, истиқбол йўлини тўғри белгилаб олиш, хато ва қусурларни тугатиш қийин. Заро, сиз ўқиб чиққан мақоланинг ёзилишидан муддао ҳам шу.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

БЕРДИНГ МАНГА ДАЙР АРО ИҚОМАТ, ЭЙ МУҒ,
ТУТТУНГ ҚАДАҲИ МАЙИ МАЛОМАТ, ЭЙ МУҒ.
БУ ИШНИ ХУД АЙЛАДИНГ КАРОМАТ, ЭЙ МУҒ,
Ё РАБКИ, ҲАМИША БУЛ САЛОМАТ, ЭЙ МУҒ.

ИЛК ҒИШТ ҚЎЙИЛДИ

ШОВОТ. «Бинокор» қурилиш ташкилоти усталари масжид биноси пойдеворига биринчи ғишт қўйдилар.

ЯНГИ масжид ислом оламида ёрқин из қолдирган Маҳмуд аз—Замахшарий номи билан аталадиган бўлди. Маълумки, аллома Туркманистоннинг Тахта райони ҳудудидаги Измиқшир қишлоғида (1075 йил) таваллуд топган, 40 дан ортиқ рисолалар яратган, шунингдек, «Ал Кашшоф» асарида Қуръони каримга шарҳлар битган.

Зиё НУР.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

ГУРДАГОҲ — 1. буйрак жойи;
2. бел, биқин.
ГУРЕЗ//ГУРИЗ — 1. қочиш; илож чора:
2. ҳазар, парҳез.
ГУРЗА — 1. катта заҳарли холдор илон:
2. гурзи, уруш асбоби.
ГУРПАКЛАШ — эритмоқ; озмоқ.
ГУРУҲА — камонга солиб отиладиган юмалоқ ўқ, соққа.
ГУСИЛ — узиш, синиш.
ГУСТАР — кенг, катта.
ГУСТОХ — густох, адабсиз, ибосиз, андишасиз; эрка, эркин.
ГУФТУШУНИД — баҳс, мунозара, тортишув.
ГУҲАРРЕЗ — гавҳар тўкувчи; маъноли сўзлар гапирувчи.
ГУҲАРСАНЖ — гавҳар саровловчи.
ГУҲУРФИШОН//ГУҲАРАФШОН — 1. гавҳар сочувчи; ёмғир:
2. маъноли сўзлар сочувчи.
ГУҲАРЧИН — гавҳар териш; манфаатдор бўлиш.
ГЎЙ I — ёрдамчи сўз бўлиб, айтувчи маъносини англатади.
ГЎЙ II — чавгон ўйинида ўйналадиган тўп.
ГЎЙАНДУД — ишққа боғланган юрак.
ГЎЁ I — худди, мисли.
ГЎЁ II — сўзловчи, оҳанг.
ГЎКРА//КЎКРА — ўкирмоқ, бўкирмоқ.
ГЎРI — 1. қабр, мозор, лаҳад:
2. Шоҳ Баҳромнинг лақаби.
ГЎР II — ёввойи эшак, қулон.
ГЎРДАВ — чопқир, ёввойи эшак.
ГЎРХОНА — мақбара.
ГЎСОЛА — бузоқ.
ГЎСОЛАПАРАСТ — молпараст.
ГЎШ — қулоқ.
ГЎША — 1. бурчак, чекка жой, хилват.
ГЎШАТОБ — чолғу қулоғи.
ГЎШВОРА — сирға.
ГЎШМОЛ — қулоқ бураш, жазолаш, танбеҳ бериш; озорлаш.
ГЎШТИ — кураш.
ГЎШТИГИР — курашга тушувчи паҳлавон; лақаб.
ГЎЯНДА — қиссагўй, афсона айтувчи; қўшиқ айтувчи; бахши.
ДАББОБА — айиқ.
ДАБИР — 1. ҳисобчи, подишоҳлик пулини ҳисоб-китоб қилиб юрувчи:
2. котиб, саркотиб, ёзувчи.
ДАБИРИСТОН — ёзув уйи; мактаб.
ДАБИСТОН — мактаб, бошланғич мактаб; адаб ўргатадиган жой.
ДАБУР — ғарбдан эсадиган кучли шамол.
ДАВ — 1. югуриш, чопиш, елиш, сира, навбат:
2. қимор ўйинида қўйилган пул; таваккал қилиш.
ДАВВОР — айланувчи, чарх урувчи.
ДАВВОРСО — чархга ўхшаган, осмонга монанд.
ДАВЛАТОЙИН — бахтиёр бўлишлик.
ДАВЛАТПАНОҲ — ҳукмрон подшоҳ.
ДАВЛАТСАРО — подшоҳ қасри.
ДАВЛАТХОҲ — хайрихоҳ; дўст.
ДАВОБ — (Б) — ҳайвонлар.
ДАВОВИН — девонлар, китоблар.
ДАВОЖ — ёпинчиқ; тўн; кўрпа, тўшак.
ДАВОЙИР — 1. айлана, доира(лар), гардиш:
2. доиралар (аруз фанига доир).
ДАВОЛИ — маккор, найрангбоз; томир хасталиги.
ДАРЪА — 1. айлана, доира, гардиш, бирор нарсанинг гирди, атрофи:
2. йиғин, суҳбат, базм.
ДАВРОН — 1. айланиш, фалак, гардиш, доира:
2. замона, давр, аср:
3. ер юзи, дунё; тириклик, ҳаёт:
4. подшоҳлик, ҳукмронлик:
5. навбат.
ДАВУЛҒА — дубулға, уруш кийими, бош кийим.
ДАЪВИ — ҳақ талаб қилиш; даъво.
ДАД — йиртқич, ёввойи ҳайвон: бабр, шер.
ДАДАК — жория, тўри; жонон, гўзал.
ДАЖАМ — бақувват; чаққон.
ДАЖЖОЛ — 1. алдоқчи, ҳийлагар, фирибгар:
2. афсонавий маҳлуқ.
ДАЙ — 1. қиш мавсуми:
2. совуқ.
ДАЙЁР — турувчи, истиқомат қилувчи; монах; ҳамшаҳар; уй эгаси.
ДАЙЖУР — энг қоронғи тун; дайёрдин.
ДАЙН — қарз, бурч.
ДАЙР — 1. роҳиблар турадиган жой, бутхона; монастирь:
2. майхона.
ДАКОКИН — дўконлар, маконлар, масканлар.
ДАЛВ — 1. қудуқдан сув оладиган чарм идиш; қовға:
2. қадимги астрономияда ўн икки буржнинг ўн биринчиси; қиш фаслининг учинчи ойи.
ДАЛДА — паноҳ, пана (жой).
ДАЛИЛ — 1. далил, исбот, ҳужжат, шоҳид, белги:
2. йўл бошловчи, етакловчи, бошқарувчи:
3. ваҳ.
ДАЛИР — шижоатли, жасоратли, паҳлавон, ботир, довюрак.
ДАЛК — уқалаш, массаж қилиш; ҳаммомда ходимлик қилиш.
ДАЛЛА — жодугар, ҳийлагар; мунофиқ.
ДАЛЛОЛА — даллол хотин; ҳийлагар хотин; воситачи хотин.

КАЛОМУ ҚАЛАМГА МИР ВА ПИР

«Халқ сўзи»: Мирмуҳсин—ҳамкасбимиз, яъни ўзимиздек хоксор журналист

Мирмуҳсин деганда ўқувчи кўзи ўнгида аввало гардиши катта кўзойнакли, сочларига оппоқ қиров қўнган, норғул, ҳамиша тик инсон — улкан ўзбек ёзувчиси гавдаланади. Унинг номи мактаб партасидаги мурғак қалбли ўқувчидан тортиб, ёши ёшига тенг оқсоқолларгача яхши таниш. Жуда кўп қизиқарли мавзулардаги асарларини ўқиганмиз. Аммо унинг журналистлик фаолияти ҳақида кам ёзилган. Мирмуҳсин китобхонларни шошириб қўядиган тезкор, ҳозиржавоб адиб бўлиши билан бир қаторда, ниҳоятда талабчан, вазиятни тез англайдиган ва ҳамиша тайёр журналист ҳамдир.

Мирмуҳсин Мирсаидов илк бор қўлига қалам олиб таҳририятлар эшигини қоққанида бугун у билан бир жамоада ишлаётган ёш журналист укалари ҳали бу ёруғ дунёга келмаган эдилар. Умри бино бўлибдики, Мирмуҳсин қалам билан ҳамфикр, сирдош. Бу йил етмишинчи баҳорини қаршилаётган улкан адиб, тажрибали журналист ҳам сафимизда ҳормай-толмай ўз касбига садоқат билан хизмат қилиб келаяпти.

Унинг журналистлик фаолияти ҳақида гап кетгудай бўлса «Э ҳа, қачонги бош муҳаррир» дейишади. Аслида у бош муҳаррирлик лавозимига тайинлангунча каттагина ҳаёт йўлини босиб ўтган, оққорани таниб олган эди.

— 1939 йилнинг ёзи эди, — деб эслайди домла. — Тошкент давлат дорилмуаллиминида таҳсил олар эдик. Менинг чекимга Каттақўрғон сув омбори қурилишида иштирок этиш тушди. Ўша ерга борганимда илк бор Шароф Рашидов билан танишганман. У киши ҳам мен сингари сув омбори қурилишига Самарқанд давлат дорилфунунидан сафарбар этилган эканлар. Асқад Мухтор билан ҳам ўша ерда танишганмиз. Биз «Каттақўрғон ҳовузи» деган рўзномани ташкил қилиб, унинг мунтазам чиқиб туришини таъминладик. Шароф Рашидов — бош муҳаррир, бизлар мухбирлар вазифасини бажарардик. Буни қаранг, у киши билан то умрларининг охиригача ҳамкорлик қилиб келдик. Ўша пайтдаги вазият, шароит ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Очиғи, ҳаммамиз ишга муккамиздан кетиб, оч қолганимизни ҳам унутиб қўярдик. Шундай пайтларда қўлга тушган егуликларни наридан бери танаввул қилиб олгач, яна эртанги кун режаси билан машғул бўлиб кетардик. Эҳтимол фаолиятимдаги тезкорлик ўша пайтдан қолгандир. Ҳар ҳолда муҳарриримиз биздан шуни талаб қилардилар. Бизда қилолмадим, уддасидан чиқа олмаяпман, деган сўз бўлмаган. Иш худди ҳарбийчасига ташкил қилинган эди. Аслида ҳам шундай бўлиши керак. Каттақўрғонда унча кўп ишламаган бўлсам ҳам, яхшигина тажриба орттирдим. Рўзномага кўнглим тушиб қолди. Ўзбекистон радиосида, «Қизил Ўзбекистон»га ўхшаган рўзнома ва ойномалар саҳифаларида чоп этилган шеърларим қаторига давлдошим ҳаёти, касби-корлари ҳақида лавҳа ва очеркларим ҳам қўшила бошлади. Ўзбекистон радиосида бир муддат ишлаб турганимдан сўнг Бекобод шаҳрига — уруш туфайли қурилиши тезлашган ва ҳарбийлашган металлургия заводи ихтиёрига йўлланма олдим. У ерга таниқли шоир Амин Умарий билан бирга борганмиз. Амин аканинг ҳаётдан эртароқ кўз юмиб кетишига ҳам у ердаги шароитнинг оғирлиги сабаб бўлгандир балки. Бекободнинг обҳавоси ҳаммага маълум. Изғирин, зах артўлаларда аранг жон сақлаб, заводнинг «Металл учун» рўзномасини ташкил қилганмиз. Ишни эндигина йўлга қўйганимизда Амин Умарий оғир касалга чалиниб қолди. Иситмаси баланд ҳеч қандай дори-дармон кор қилмай қўйди.

— Мирмуҳсин, ука, бу ёғи ўзингга қолади энди, аҳвол чатоқ, бир амаллаб мени шаҳарга етказсанг бўлди, — дедилар Амин ака ҳолсизликдан инграб.

Шаҳарга етиб келгунимизча жуда қийналдилар. Вақт-соати етган экан, кўп ўтмай оламдан ўтди.

«Металл учун» рўзномаси ҳозир ҳам икки тилда, кўп минг нусхада чоп этилаяпти. Ҳар замонда ўша кунларни эслаб қоламан, хизматимиз бекор кетмади. Мамлакатда уруш алангаси даҳшатли тус олган пайтда бизнинг фронт ортида, ҳарбийлашган заводда бўлишимиз ҳам зарур экан. Рўзноманинг сафарбарлик кучини ўшанда ҳис этганман. Ахир фронтга етказилаётган ёрдам бир муддат ҳам узилиб қолиши керак эмасди-да! Одамларнинг кўнглини кўтариш, эртанги кунга умид билан қарашга чоғлаш мафкуранинг вазифасига киради. Мана шундай масъулиятни ҳис этишнинг ўзи камлик қилади. Бунинг учун аввало улар билан бирга бўлиш, ҳамфикр, ҳамнафас яшаш керак. Уларнинг кўнглидаги гапни топиб ёзиш қанчалик самара беришини ўша ерда, амалда синаганман.

Бекободда ишлар юришиб кетгач, яна пойтахтга, радиожурналист бўлиб ишлаш учун қайтиб келдим. Бу ерда энди муқим ижод билан шуғулланиш шароити бор эди, адабиёт бўлимида урушнинг охиригача ишладим. Радионинг ўзига яраша масъулияти бор. Бир ёқда ижод машаққати, бир ёқда вазифа юки, қолаверса урушнинг таъсири одамни ҳар қандай машаққатни сабот билан енгишга ўргатиб қўяр экан...

Улуғ Ватан уруши ғалаба билан якунлангач, одамларимизнинг кайфияти кўтарилиб, ижтимоий ҳаётимиз тикланиш сари юз тутди. Турмушда матбуотнинг зиммасига янада улуғвор вазифалар юклатилди. Давр шитобида қалами чархланган Мирмуҳсин шундай кезда ўзини тағин ана шу мафкура фронтига чоғлади. «Қизил Ўзбекистон» рўзномасида дадил фаолият кўрсата бошлади. Унинг бу ердаги жўшқин ижоди ёзувчилик соҳасидаги қатъий йўналишини белгилаб берди. Ўша даврда журналистиканинг вазифаси, турмушда тутган ўрни беқиёс даражада устун эди. Ана шундай мафкура майдонида қалам суришнинг ҳам ўзгача гашти бор эди, деб эслайди у.

«Қизил Ўзбекистон» уни элга адиб қилиб танитди. Кўп ўтмай Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси котиблигига сайланди.

Матбуот жабҳасида суяги қотган қалам соҳибининг фикри зикри доим ҳаёт билан чамбарчас боғланган бўлади. Ҳаёт эса тажрибали журналистни яна матбуот қучоғига қайтарди. «Шарқ юлдузи» ойномасининг бош муҳаррири этиб тайинланганида Мирмуҳсин кўпни кўрган, элга танилган журналист-адиб сифатида иш бошлади. Мана қарийб ўттиз йилдирки, аввал «Муштум», кейин «Гулистон»да бош муҳаррир. Тақдир тақозоси билан у «Шарқ юлдузи» ойномасига икки дафъа раҳбарлик қилди.

Эсимда, «Гулистон» ойномасига ишга таклиф қилишганида маслакдош дўстларимдан бири, яхшилаб ўйлаб кўр, Мирмуҳсин билан бирга ишлаш қийин, жуда инжиқ одам эмиш, деб қолди. Юрак ютиб таҳририят бўсағасидан ҳатлаганимда эса домла хушчақчақлик билан қарши олдилар. «Хўш, бирга ишламоқчимисиз, қийналиб қолмайсизми, яхшилаб кўрдингизми, тартиб-интизом бизда жуда қаттиқ», — дедилар олдиндан огоҳлантириб. Мана ўша кунга ҳам ҳадемай ўн йил бўлади.

Ўзбекистон матбуоти тарихида Мирмуҳсиндай узоқ муддат раҳбарлик қилган, даврнинг барча шиддатларига дош бера олган қалам соҳиби кам бўлса керак.

Матбуотнинг битта олтин қоидаси бор, дейди у ўзаро суҳбатлашиб қолганимизда. Журналист келажакни бошқалардан олдинроқ кўра олиши, даврнинг оқимини кузата билиши, одамларнинг тилида ва дилида нима гаплар кечаётганини англаши лозим. Матбуот ишида лангарчўпни тенг тутмаган қалам соҳибининг ҳоли вой. Ахир журналист фақат ўз қарашлари ифодачиси эмас, балки омманинг ҳам таянчидир. Ўйламай қилинган иш — ёритилган мақоланинг таъсири онгни заҳарлаши мумкин. Жамоатчининг фикри матбуотнинг савиясига боғлиқ. Шундай экан, ойнома саҳифаларида чоп этилаётган ҳар бир мақолаю очерк илдизи аввало ҳаёт оғушида бўлишига аҳамиятни қаратиш, матбуотнинг сафарбарлик кучидан тўғри фойдаланиш шарт.

Ҳозир барча етакчи нашрларда фаолият кўрсатаётган тажрибали журналистларнинг аксарияти бир пайтлар Мирмуҳсин билан ишлаган, унинг «совунига кир ювган», пировардида яхшигина қалам эгаси бўлиб танилган. Домла юзлаб журналисту ёзувчилар билан бирга ишлашган бўлсалар ҳам, фалончи менинг шогирдим, деб мақтанмайдилар, инсоф ёшларнинг ўзларига берсин, биз қўлдан келган пайтда уларнинг оғирини енгиллатишга, кўмак беришга тайёрмиз, дейдилар.

Мана, бу йил таниқли қалам соҳиби етмишга кирдилар. Хизматлари муносиб баҳоланиб келаяпти. Роман ёзишдан толганлари йўқ. «Гулистон» таҳририятига бош-қош. Биз у кишини муборак сана билан чин кўнгилдан қутлаб, умрларию ижодларига барака тилаймиз.

Ўктам МИРЗАЁР.

ҚУТЛОВЛАР ОҚИМИ ЖЎШГАНДА

Кеча «Баҳор» концерт томошахонасида Ўзбекистон халқ ёзувчиси, Ҳамза номидаги республика давлат мукофоти лауреати Мирмуҳсин туғилган кунининг 70 йиллиги ва ижодий фаолиятининг 50 йиллиги муносабати билан тантанали ижодий кеча бўлиб ўтди.

Кечани Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси бошқарувининг биринчи котиби Одил Ёқубов қисқача кириш сўзи билан очди. Ёзувчига Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов йўллаган қутлов мактубини Президент маслаҳатчиси Б. Назаров ўқиб эшиттирди.

Филология фанлари номзоди О. Абдуллаев ёзувчи ҳаёти ва ижоди хусусида маъруза қилди. Шундан сўнг ижодий уюшмалар, меҳнат жамоалари вакиллари, ёзувчининг дўстлари, шогирдлари уни муборак 70 ёш билан қутладилар. Кеча сўнгида санъат усталарининг катта концерти бўлди.

«ИКАРУС»ДА ТОШКЕНТГАЧА

Термиз аҳолиси Тошкентга қулай «Икарус»да бориш имконига эга бўлди. Маҳаллий автобус-таксомотор корхонахонаси янги маршрут очди: чипта нархи самолётдагидан икки баравар ва поезддагидан бир ярим баравар арзонроқ. Бундан ташқари, янги маршрут Бойсун, Шеробод ва Ленин йўли районлари аҳолиси учун қулай. Янги маршрут ана шу районлар орқали ўтади. Ахир илгари Тошкентга жўнаш учун қишлоқ аҳли дастлаб Термизга етиб олиши керак эди.

Ҳозир термизлик автомобилчилар автобусларда вилоятнинг барча район марказларига, шунингдек Ўзбекистон ва Тожикистоннинг кўпгина шаҳарларига мунтазам равишда қатнамоқдалар.

Тошкентдаги В. И. Ленин номли кашшофлар ва ўқувчилар саройида бирқанча тўгараклар фаолият кўрсатмоқда. Бу ерда ўқувчилар ўзлари орзу қилган касб сирларини ўрганадилар. Айниқса бадиий тўгаракларга келаётган болаларнинг қувончлари оламга сиғмайди.

СУРАТДА: рақс тўгараги қатнашчилари миллий рақсни ўрганишмоқда.

Еркабой БОТИР олган сурат.

900 ФАРЗАНД ҚУВОНЧИ

Янгиариқ районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги меҳнаткашларининг қарийб тўққиз юз фарзанди ўқув йилининг охирини янги мактаб биносида кутиб олди. Бу бинони «Хорезмоблагрострой» трестининг бригадалари муддатидан илгари юқори сифат билан қуриб битказди.

Май ойининг бошлари қишлоқ қурувчилари учун унумли бўлди. Улар Янгиариқ пахта заводининг буюртмаси билан қурилган 190 ўринли болалар боғчасини фойдаланишга топширдилар. Боғот районидаги Киров номли жамоа хўжалигида ҳам худди шундай боғча юқори баҳо билан қабул қилинди. Бундан ташқари вилоятдаги энг катта бу трест қурувчилари олти минг квадрат метрдан кўпроқ уй-жойни фойдаланишга топширдилар.

«Хорезмоблагрострой» жамоаси ҳозирги материаллар етишмай турган мураккаб даврда тиғиз режаларни уддалашга қандай муваффақ бўлаяпти? Бунинг жавоби жўн. Бу ерда бевосита буюртмалар асосида ишлаш ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Чунки бундай системада материалларнинг асосий қисмини қурувчиларга буюртмачилар беришади.

(ЎзТАГ).

«КИМ ШЕЪР ЁЗМАС МЕНИНГ ЁШИМДА?»

Ҳаваскор шоирлар шеърларига шарҳ

Муҳарририятимизга келган сон-саноқсиз шеърий мактублар билан танишар эканмиз, хаёлимизда Эркин Воҳидовнинг «Ким шеър ёзмас менинг ёшимда?..» мисраси чарх ураверади. Назаримизда ушбу мисра фақат 18—20 ёшлилар эмас, балки шеъриятни ардоқловчи ва унга интилувчи (ёшидан қатъий назар)лар ҳақида ёзилгандек эди. Дарҳақиқат, шеърият юрагида дарди бор инсонларга ҳамиша ҳамроҳдир. Яхши шеър кайфиятимизни кўтариб, дард-ҳасратларимизни енгиллаштиради. Шунинг учун ҳам биз шеъриятни севамиз, ардоқлаймиз.

«Дунё шеърият ва аёл билан гўзалдир», — деган экан донишмандлардан бири. Бу фикрга шак келтириб бўлмайди. Самарқандлик Б. Хушвақтовнинг шеърлари ўқувчини ана шу гўзал оламнинг энг азиз неъмати — муҳаббат билан ошно этади:

Қошлар чимиридан
инграниди тор,
Юзинг живиридан
ранг сўрар баҳор.
Менинг яшаганим
аслида бекор,
Сен рақсга тушмасанг
магар.

Юлдузлар суқланиб
кўзларин қадар.
Шоирлар дил дардин,
сўзларин қадар.
Гаровга шеър эмас,
ўзларин қадар,
Сен рақсга тушмасанг
магар.

Мен шўнғийман
тунлар қўйнига.
Йўқ. Сингийман
куйлар сийнига,
Ё осилиб йиғлайман
хун-хун,
Ўша мажнунтолнинг
бўйнига,
Сен рақсга тушмасанг
магар.

Ҳароратли мисраларга бой бундай шеърлар андижонлик Н. Абдусаломов, тошкентлик Ҳ. Отақулов, М. Галимов, ТошДУ талабаси Д. Мардиеванинг машқларида ҳам бўй кўрсатиб туради. Қанийди юракка «жиз» этиб тегадиган мана шундай шеърлар кўпаяверса... биз рўзнома саҳифаларида чиқаверсак... Афсуски, орзумиз ҳаливери амалга ошадиганга ўхшамайди. Ҳар қалай, тошкентлик Т. Жуман, қашқадарёлик Т. Мадумаров, Х. Аминов, Н. Диёр, Р. Очилов, наманганлик М. Маткаримов, С. Назаров, С. Салоҳиддинов, фарғоналик А. Ғафуров, М. Хўжаев, О. Исабоев, жиззахлик У. Эгамов, А. Аҳмад, самарқандлик С. Наим қизи, Х. Ражабов, Р. Орзиқулов, бухоролик Ш. Нурбоева, Д. Жабборова, А. Кенжаев, хоразмлик Р. Эргаш ўғли ва бошқаларнинг шеърларини ўқиб шундай хулосага келдик. Бир қараганда бу шеърлар юртга ва ёрга муҳаббат, бахт ва бахтсизлик, эрк ва эрксизлик, ватан ва халқ тақдирига хайрихоҳлик, ачиниш, ўзбек деҳқонини олқишлаш каби турли мавзуларда ёзилган. Инсоф билан айтганда, илиқ мисралар ҳам йўқ эмас. Бироқ мазкур шеърларнинг барчасида умумийлик мавжуд бўлиб, санъаткорлик маҳорати етишмайди. Энг муҳими — «шоирликка интилаётган» муаллиф ўқувчига бирор янги гап, янги фикр айта олмайди. Дангалига кўчадиган бўлсак, бундай шеърларда «шеър» йўқ. Шунинг учун ҳам уларнинг ўқувчи қалбидан жой олишига кафолат беролмаймиз.

Кези келганда бир нарсани айтиб ўтишни истардик: бизга тушаётган шеърлар ва шеърий машқларнинг аксарияти машинкадан чиқарилмаган. (Тўғри, ҳаммада ҳам бундай имконият йўқ). Қўлда кўчирилган шеърларни эса кўпинча ўқиб бўлмайди: ёзув хунук, ҳарфлар бир-бирига чаплашиб кетган. Шеърнинг иккинчи мисрасини ўқигунингизча, амал-тақал қилиб ўқиган биринчи мисра эсдан чиқиб кетади. Муаллифларимиз мана шунга жиддий эътибор беришса, бизга ҳам қулайлик яратиларди.

Яна бир гап: рўзномамизга шеърий мактублар келмаган кун йўқ. Бизда эса уларнинг ҳар бирига жавоб ёзиш учун вақт етмайди. Яхшиларини-ку албатта муштарийлар диққатига ҳавола этамиз.

Хулоса қилиб айтганда, ҳаваскорлик энг гўзал ҳисларга, покиза туйғуларга бой даврдир. Бунда бўлғуси ижодкор ҳал қилувчи синовдан ўтиб, шеърият деб аталмиш қўрғон дарвозасидан ичкарига қадам ташлайди ёки абадул-абад ташқарида қолиб кетади.

Биз барча ҳаваскор ижодкорларга яхши тилаклар билдириб, улар рўзномамиз муаллифлари бўлиб қолишларига умид қиламиз.

«ХАЛҚ СЎЗИ»НИНГ АДАБИЁТ ВА САНЪАТ БЎЛИМИ.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 22.30.
Индекс: 64606. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12